

मि'राज*

मूळ इंग्रजी नाटककार: निशा अब्दुल्ला
मराठी भाषांतरकार: रसिका आगाशे

पात्र परिचय

तारेक:	२० वर्षांचा तरुण मुलगा
इजाझः	तारेकचा खास मित्र. २० वर्षे वय.
शिफा:	तारेकची आई. वय साधारण ४०
आलम:	तारेकचे वडील. वय साधारण ४०
फैझः	मशिदीचा व्यवस्थापक. वय तीसच्या आसपास
अमित:	एमईए अन्वेषण अधिकारी
राबिया:	द्रष्टा स्त्री
बुराकः	तारेकचा उमदा घोडा
शोक करणारे	
आंदोलक	
बंदी	

अंक १

दृश्य १

[कुराणातील मृत्युसंबंधी आयतींचे उच्चारण ऐकू येते. मृतदेहाजवळ अनेक लोक शोक व्यक्त करत आहेत. इजाझ त्यांच्याजवळ येऊन बसतो. तारेक आणि शिफाचा प्रवेश. शिफा रडणाऱ्या बायकांत जाऊन बसते. तारेक इजाझ जवळ येऊन बसतो. शांतता. शेवटी तारेक हळू आवाजात विचारतोच.]

तारेक:	कसं झालं हे सगळं ?
इजाझः	काल रात्री आम्हाला चौकीतून फोन आला होता... त्यांचं म्हणणं आहे की त्यांनी कोठडीत स्वतःला फास लावून घेतला.

*हाकारा | **hākārā** या मराठी आणि इंग्रजीतून प्रकाशित होणा-या ॲनलाईन नियतकालिकाच्या दुस-या आवृत्तीमधे (ऑक्टोबर २०१७) मि'राज या नाटकाचे मराठी भाषांतर प्रकाशित झाले आहे. मराठी नाटकाच्या प्रयोगासाठी भाषांतरकाराची परवानगी आवश्यक. परवानगीसाठी रसिका आगाशे याच्याशी raskinbond@gmail.com या इ-मेलद्वारे संपर्क साधावा.

- तारेक: माझा नाही विश्वास बसत! या जागी दुसरं कोणी असतं तर कदाचित. पण शफी असं करणार नाही.
- इजाझः त्यानी नाही केलं हे. असं करणं हे सगळ्यात मोठं पाप आहे याची त्याला जाणीव होती...तुला कसं कळलं?
- तारेक: अम्मीला फैजभाईचा फोन आला होता.
- इजाझः हो! ते कायम आमच्या बरोबर होते. जेव्हा पासून ते त्याला घेऊन गेलेत, दिवसातनं एकदा तरी तुरुंगात जाऊन शफीला भेटायचे.
- तारेक: सॉरी, मी आधी येऊ शकलो नाही.
- इजाझः फुटबॉल?
- तारेक: [मान हलवतो] कोच तुझ्याबद्दल विचारत होते. खरंतर, मागचा पूर्ण आठवडा तुझ्याबद्दल विचारत होते. फायनल्सबद्दल त्यांना काळजी वाटतीये. तुझ्याशिवाय आपल्या डिफेन्स म्हणजे गोंधळच होईल सगळा.
[उत्साहाने बोलू लागतो. शिफा त्याला शांत राहायचा इशारा करते.]
- हो, कारण त्याला या सगळ्याबद्दल काहीच माहित नाहीये. आणि मला त्यांना कितपत सांगायचं ते काही मला कळत नव्हतं.
- [शांतता]
- इजाझः असं वाटतंय की तो हसतोय. बघ.
- तारेक: त्याला...म्हणजे...म्हणजे तू त्याला जेव्हा आंघोळ घातली तेव्हा तो...त्याच्या अंगावर...
- इजाझः त्याला टॉर्चर केलं होतं का? मी स्वतः त्याला आंघोळ घातली. ते घाव, ते रक्त...
[त्याचा आवाज वाढू लागतो]
- त्यांनी केलंय हे. त्यांनी मारलं त्याला. मध्यरात्री घरातनं खेचून घेऊन गेले, आणि त्याला टॉर्चर केलं! का? एक विडिओ फॉरवर्ड केला म्हणून?
- [रडणारे सारे जण इजाझच्या ओरडण्यामुळे अस्वस्थ होतात. शिफा तारेककडे बघून इशारा करते. तो इजाझला घेऊन कडेला जातो.]
- तारेक: इजाझ... तुझ्यामुळे ते जास्त अस्वस्थ होतील.
- इजाझ: [शफीच्या मृत देहाकडे बघत, तारेक त्याची मान हलवण्याचा प्रयत्न करतो पण तरीही तो तिथे बघत राहतो] माझ्या भावासारखा होता. अजून किती जण असणारेत असे? आपल्याबाजूनी कोण बोलणारे?

- तारेक : तुला माहितीये बाहेर पोलिस आहेत? ते लोकांना मागे ढकलतायेत. अम्मीनी फैजभाईना बोलावलं, तेव्हा कुठे आम्हाला आत येता आलं!
- इजाझ : काय? [खिडकीत जाऊन चेक करतो, ते बघून अजून अस्वस्थ होतो.] कुत्रे साले. सगळेच्या सगळे. आता ते आपल्या माणसांना याला बघण्यापासून ही थांबवणारेत का?
- [शिफा येते]
- शिफा : इजाझ... तू त्याच्या आईला जास्त अस्वस्थ करतोयेस. तू शांत राहायला हवंस.
- इजाझ : मी का गप्प व्हायचं?? मागच्यावर्षी ते म्हणाले की खालिद स्लीपर सेलचा हिस्सा होता! आणि त्याला ही असंच घेऊन गेले. कोणी त्यांना प्रश्न विचारायलाही आलं नाही. तो पोलिसांच्या ताब्यातून बाहेर आला तेव्हा त्याचे दोन्ही पाय मोडलेले होते. आणि त्याला सरळ चालताही येत नक्हतं... आणि मग विद्यापीठातल्या दंगली... कितीतरी नावं कळली होती, पण फक्त आपलीच मुलं अजूनही जेलमध्ये आहेत.
- तारेक : पोलीस म्हणत आहेत, जोपर्यंत ही गर्दी कमी होत नाही. ते आपल्याला मशिदीपर्यंत जाऊ देणार नाही
- इजाझ : बघू, आपल्याला कोण थांबवतोय. [तो धावत बाहेर जायला बघतो, तारेक त्याला ताकदीनं थांबवतो]
- तारेक : तू कुठेही जाणार नाहीयेस.
- इजाझ : त्यांना माहितीये या वेळी ते खूप पुढे गेलेत... ते घाबरलेत...म्हणून ते आत्ता इथे आहेत...आपण काय करू शकतो, याची त्यांना भीती वाटतीये.
- शिफा : इजाझ प्लीज शांत हो. तू... इथे करण्यासारखा कितीतरी आहे... दुसरं कोण करणार मग इथली कामं ?
- तारेक : ऐक, आता हे आपल्या हाताबाहेर गेलं आहे.
- इजाझ : आपल्या मृतांचा साधा आदर ही करता येत नाही त्यांना!
- तारेक : तू आत्ता या सगळ्यात पडू नकोस. जर त्यांनी तुला ही नेलं तर? तुझ्यां कॉलेजचं काय? आपण दोन आठवऱ्यात इथून निघतोय.
- [इजाझची देहबोली अचानक बदलते, तो तारेककडे थंड नजरेनी बघतो]
- इजाझ : शफी मेलाय. त्यांनी मारलंय त्याला, कळतंय का तुला? अन् तू बघ तू तुझ्या फालतू कॉलेजचा विचार करतोयस.
- तारेक : मी फक्त एवढंच म्हणतोय की काहीही मूर्खासारखं करू नकोस !

- इजाझः [इजाझ त्याला थांबून] उदाहरणार्थ, उत्तर शोधणे? माझ्या भावासाठी? बाकी सगळ्यांसाठी? हे सगळं मी करू नाही असं वाटतंय का तुला? तू समजून घेशील अशी आशा मी का बाळगतोय हे मला कळत नाहीये !
- तारेक : तुला नक्की काय म्हणायचंय?
- इजाझ : तू मला भाऊ म्हणतोस. शेवटचा कधी आला होता या घरी? हे तुझ्यासाठी फार फॅन्सी नाहीये बरोबर? शेवटचा कधी माझ्या खोलीत आला होतास?
- तारेक : मूर्खासारखं बडबडू नकोस.
- इजाझ : हे माझं जग आहे तारेक, तुला यातलं काहीच कळत नाही. तू अजूनही फुटबॉल खेळायला जाऊ शकतोस आणि अमेरिकन कॉलेजचा विचार करू शकतोस. आपण माझ्या भावाला पुरल्यानंतर काय कारणारेस तू? थांबणारेस माझ्याबरोबर? नाही. तुला या सगळ्याशी काही घेणं देणं नाहीये. तू यातून निसटू शकतोस!
- तारेक : तू वेढ्यासारखा विचार करतोयस.
- शिफा : बस! पुरे करा दोघंही जण. हँव सम रिस्पेक्ट बॉइज. आत्ता इथं कोणीतरी गेलंय. लोकं रडतायेत अजून.
- इजाझ : तारेक माझ्या सोबत रहा. आपण शफीसाठी लढू... बाहेर... सगळ्यांबरोबर.
- शिफा : इजाझ...
- इजाझ : आपण त्यांच्या धमाक्याला धमाक्यानीच उत्तर दिलं पाहिजे... आपण खालिदसाठी लढू आणि असे जितके आहेत त्या सगळ्यांसाठी.
- शिफा : तू यातलं काहीही करणार नाहीयेस. विसरू नकोस, शफीच्या अम्मीकडे बघणार कोणी नाहीये..तुझ्याशिवाय. बाहेर जाऊन काही तमाशा करू नकोस. फैज आणि बाकीचे पोलिसांबरोबर बघून घेतील काय करायचंय ते.
- [शिफा बाकी रडणाऱ्यांकडे निघून जाते]

दृश्य २

[मशिदी बाहेर शांतता पूर्वक आंदोलन करणाऱ्यांचा गट उभा आहे. त्यांच्या हाता मधे फलक आहे. (शफी साठी न्याय, शफी चा खून झाला वगैरे वगैरे) लोकांच्या घोषणांची आवाज आहे. इजाझा, तारेक या गटात आहे. फैज गर्दीच्या समोर उभा राहतो, जे आता खूप जोरजोरात घोषणा देतायेत. तो गर्दी समोर भाषण देऊ लागतो.]

फैज : भाईयों, आज तुम्ही फक्त जमिनीसाठी आवाज उठवत नाहीये किंवा कुठले फायदे मिळवायला नाही. नाही, आज तुम्ही आवाज उठवताय, तुमच्या सन्मानासाठी! शफीच्या सन्मानासाठी. ज्यांनी खरंतर आपलं सरंक्षण करणं अपेक्षित आहे, त्यांच्या हातून तो मारला गेला. आपला आणि आपला परिवाराचा सन्मान. मला तुमच्या इतकंच दुःख आहे, मी तुमच्याच सारखा रडतोय. तुमचा राग खरा आहे आणि तुमचा राग न्याय आहे. कोणाची हिंमत नाहीये ते नाकारण्याची. आणि आता हीच ती वेळ आहे जेव्हा आपण आपल्या प्रश्नांची उत्तरं मागितली पाहिजे. या क्षणी तुम्ही तुमच्या मधले मतभेद दूर ठेऊन एकत्र आल पाहिजे. एकत्र आलं पाहिजे त्यांना प्रश्न विचारण्यासाठी, जे आपल्या मुलांशी असं वागताहेत. आपल्याला रागावर ताबा ठेवला पाहिजे! न्याय आपल्या बाजूने आहे. आपल्या बाजूने असे लोक आहेत जे आपल्या बाजूने लढतील. इथेही आणि सत्तेच्या प्रवेशद्वारातही. आपण फक्त शांत राहण्याची गरज आहे. आणि आपण उत्तर मागण्याची गरज आहे. हे असे खून करून ते निसटून जाणार नाहीत याची आपण काळजी घेतली पाहिजे. आक्रमक होण्याची ही वेळ नाहीये, कदाचित येर्डल ही नंतर.

भाईयों, मी तुम्हाला आठवण करून देतोय आपल्या पैगंबरांच्या शब्दांची: मोहम्मद सलल्हाहू अल्लायीही वसल्लुम. जर लोक आज तुम्हाला सन्मान देत नसतील तरीही अल्लाहच्या दृष्टीनी तुम्ही अमूल्य आहात आणि अत्यंत महत्त्वाचे आहात. इथे तुम्हाला कितीही त्रास सहन करावा लागला, कितीही यातना भोगाव्या लागल्या तरी लक्षात ठेवा की अल्लाहची तुमच्यावर नजर आहे, तुम्ही त्याच्यासाठी अमूल्य आहात. सत्याच्या आधारे चालणारा एक समाज बनवायला अल्लाहने आपल्याला सांगितलं... सत्य आपल्या बाजूनी आहे. आणि आपण त्याच्यासाठी लदूयात. इन्शाअल्लाह आपण ही लढाई जिंकू. खुदा हाफिज.

[गर्दी याच घोषणा देते, तेवढ्यात पोलिस व्हॅन जवळ येत असल्याचा सायरन ऐकू येतो. पोलिस व्हॅनचा आवाज जवळ येत राहतो. आणि त्यानंतर पोलिसांतर्फे गर्दीला पांगवण्यासाठी घोषणा होते. गर्दीमध्ये गडबड होते पण तरीही लोक एकत्र राहतात. पोलिस त्यांचावर लाठीचार्ज करतात, एक छोटासा गदारोळ माजतो. धक्काबुक्की होते. यात इजाझ आणि तारेक दोघही जखमी होतात. पळून जाण्याच्या प्रयत्नात वेगवेगळ्या दिशांनी जातात.]

दृश्य ३

[रिझवी यांच्या घराचा हॉल. शिफा बेचैन आहे आणि फोन शोधत आहे. तिला फोन सापडतो आणि ती डायल करू लागते तेवढ्यात तारेक फैझ बरोबर चालत आत येतो.]

- शिफा : तारेक, माझा विश्वास बसत नाहीये की तू प्रोटेस्टमध्ये गेला होतास. तुला वेड लागलंय का? मी तुला सांगितलं होतं फुटबॉल नंतर सरळ घरी यायचं, अलहमदुलिल्लाह फैज ! शेवटी तुम्ही तरी त्याला घेऊन आलात.
- फैज : शिफाजी एक छोटंस गॅदरिंग होतं बस इतकंच.
- शिफा : तू या सगळ्या मूर्खपणात भाग घ्यावास असं मला अजिबात वाटत नाही.
- तारेक : मला वाटलं की कमीतकमी तू तरी समजून घेशील की मी का गेलो ते.
- फैज : तारेक आत जा आणि कपडे बदल.... शिफाजी...
- [शिफा तारेकच्या हातावरच्या जखमा बघते आणि त्याला थांबवते]
- शिफा : हे काय? हे तिथे प्रोटेस्टच्या ठिकाणी झालं ?
- फैज : घाबरु नका शिफाजी, छोटाश्या जखमा आहेत.
- तारेक : तो इजाझ आणि त्याचं आयुष्य, तुला सगळं माहितीये आणि तरी तू या सगळ्याला मूर्खपणा म्हणतेस.
- शिफा : या अल्लाह! याला थोडीशी अक्कल दे. रस्त्यावरती या पद्धतींनी भांडणं.
- फैज : नाहीं नाहीं, अत्यंत शांततेने सगळं चालू होतं.
- तारेक : आम्ही रस्त्यावर भांडत नव्हतो, शफी बरोबर जे झालं त्या प्रश्नांची आम्ही उत्तरं विचारत होतो. पोलिसांना काहीही अधिकार नव्हता आमच्यावर लाठीचार्ज करण्याचा.
- शिफा : मी थकून गेलीये हे रोज रोज ऐकून जर अब्बाना कळलं तर... !

- तारेक: अम्मी, मला वाटलं तुला तरी समजेल. तू त्या कॉलनीतल्या किती जणांना ओळखतेस... त्यांना काम मिळावं म्हणून किती जणांना मदत केली आहेस? तू नेहमी म्हणतेस ना की ही आपली जबाबदारी आहे कारण अल्लाहनी आपल्याला सगळं दिलंय... हे अल्लाहनी सांगितलंय की जर आपले भाऊ आणि बहिणी आनंदात नसतील तर आपल्याला स्वर्गामध्ये काहीही बक्षिस मिळणार नाही.
- शिफा : माझं एवढंच म्हणणं आहे की हे सगळं करण्याचे इतरही काही मार्ग आहेत.
- तारेक : माझ्या कधी लक्षातही आलं नव्हतं की जग बदलण्यासाठी आपल्याकडे किती कमी ताकद आहे... अम्मी हे घाबरवणारं आहे.
- शिफा : लक्षात ठेव ज्यांना मदतीची गरज असते अल्लाह त्यांच्या बरोबर असतो आणि तो त्यांना ताकद देतो.
- [आलमचा प्रवेश, तो आधी फैजकडे बघतो]
- फैज : सलाम अलैकूम रिझवी साब.
- [आलम फैजकडे पूर्णपणे दुर्लक्ष करतो]
- आलम : तू त्या प्रोटेस्टमध्ये गेला होतास? मला खात्री होती तू ऐकणार नाहीस. मला जेव्हा लाठीचार्जबद्दल कळलं तेव्हा मी सरळ घरी आलो.
- तारेक: अब्बा, पोलीस कूरपणे वागले, आम्ही एक शांततापूर्ण मोर्चा ही काढू शकत नाही का?
- आलम: शांततापूर्ण होता का तो? तिथे जी भाषणं केली गेली ती ऐकली आहेत मी. [तो फैज कडे इशारा करतो] तेही पोलिसांच्या समोर.
- फैज : रिझवी साब, तुम्ही एकलं ते बरोबर आहे. लोकांना प्रश्नांची उत्तरं विचारण्याचा अधिकार आहे.
- तारेक : हे जे काही म्हणत होते त्यामधे काहीच चुकीचं नव्हतं.... तेच खरंय. ज्या पद्धतींनी मुलांना घेऊन गेलं जातंय कुठल्याही प्रकारची द्रायल न करता आणि वाईट प्रकारे त्यांना टॉर्चर केलं जातंय तेव्हा आम्ही प्रश्न न विचारता शांत कसं बसू
- [तारेकला] कानावर पडेल त्या सगळ्यावरच विश्वास ठेवू नकोस. आपण विकटीम आहोत असं म्हणून सहानुभूती मिळवणं सोपं असतं.
- फैज : आम्ही खोटं बोलतोय असं तुम्हाला म्हणायचंय का?
- आलम : मी माझ्या मुलाशी बोलतोय. तुमचं काम झालं असेल, तर तुम्ही जाऊ शकता.
- शिफा : आलम, फैजच तारेकला परत घेऊन आलाय.
- आलम : त्यानेच कदाचित तारेकला आपल्याशी खोटं बोलायला भाग पाढून प्रोटेस्टसाठी नेलं असेल.

- तारेक : काहीही काय, अब्बा! मी माझं माझं ठरवू शकतो. तुम्हाला काय वाटतं, आपल्या आजूबाजूला काय चाललंय ते मला दिसत नाही?
- फैज : शिफाजींनी विनंती केली म्हणून केवळ मी त्याला परत घेऊन आलोय.
[शिफाकडे पाहून] मी तुम्हाला मशिदीमध्ये भेटलेलंच जास्त बरं. सलामलैकुम.
[तारेककडे पाहून] आज आलास त्याबद्दल थेंक्स. शफीसाठी तू आमच्या बरोबर उभा राहिलास. आम्ही ते कधीच विसरणार नाही.
- आलम : तो परत तुमच्याकडे येईल अशी अपेक्षा ठेवू नका.
[फैज त्यांच्याकडे दुर्लक्ष करून घरातून बाहेर पडतो.]
- तारिक : त्याला इतकं वाईट वागवायची काहीच गरज नव्हती.
- आलम : असल्या लोकांना तू अजून ओळखत नाहीस, तारेक.
- शिफा : या सगळ्याची काही गरज नव्हती, आलम. तारेकने एकट्याने परत येऊ नये असा मी आग्रह धरला म्हणून तो आला होता. त्याला पुन्हा कसं तोंड दाखवू मी? तसंही, सगळे जण म्हणतच असतात रिझवी साहेबांना त्यांच्या बिझनेसशिवाय इतर कशासाठीच वेळ नसतो.
- आलम : याच्या सारख्यांसाठी मी वेळ द्यावा अशी तू अपेक्षाही करू नकोस. मशिदीच्या पैशावर जगणाऱ्या अनेक कार्टूनपैकी एक आहे तो.
- तारेक : अब्बा, तुम्हाला पूर्ण गोष्ट माहितच नाहीये. हे प्रेसवाले अर्धवट काहीतरी सांगतायत. ते पोलीस ज्या क्रूरतेनी आमच्याशी वागले त्याकडे त्यांनी पूर्णपणे दुर्लक्ष केलंय.
- आलम : आमच्याकडे? मूर्खासारखं बोलू नकोस. आणि इतकं एक्साइट व्हायची गरज नाहीये या सगळ्याला घेऊन. तू दोन आठवड्यात चालला आहेस हे लक्षात ठेव.
- तारेक: अब्बा, तुम्हाला काय झालंय? तुम्ही असे डोळे बंद करून कसे घेऊ शकता? तुम्हाला तुमच्यासमोर काय घडतंय ते दिसत नाहीये का?
- आलम : त्याचा आपल्याशी काहीही संबंध नाहीये. तू असल्या प्रकारच्या लोकांबरोबर अडकावंस यासाठी आम्ही तुला वाढवलं नाहीये. सगळे दाढीवाले सनातनी साले, फक्त अल्लाहला माहिती आहे की ते काय करू इच्छितात. तारेक, अशा खूप गोष्टी आहेत ज्या तू समजू शकत नाहीस. ते तुझ्यासारख्या अजाण मुलांना....
- तारेक : मी अजाण नाहीये. आज इजाझ बरोबर हे झालंय, उद्या कदाचित मीही असू शकतो.

- आलम: कधीच नाही तारेक, हेच तू लक्षात घेतलं पाहिजेस, कोणीही कितीही पुढे जायचा जरी विचार केला तरीही त्यांच्या पार्श्वभूमीनी त्यांना थांबवून घेतलेय... त्यांचे परिवार... त्यांची संस्कृती... ते छोटीशीच स्वप्रं बघू शकतात. इजाझ डिफेंडर म्हणून कधी स्वप्रं बघू शकतो का गोल करण्याचं? तुझ्या लक्षात येतंय ना तो आत्ता त्याच्या वास्तवाच्या पलीकडे बघत नाहीये.... जरी आपण त्याला तशी संधी दिली असली तरीही नाही. खरंतर तीच हुशारी ठरली असती. जर मी त्याच्या जागी असतो तर शांतपणे इथून बाहेर पडलो असतो, हे सगळं मागे सोडून. लोकांना अशी संधी देऊन की माझं नाव या सगळ्या गोंधळात होतं हे ते विसरून जातील.
- [तारेकचा फोन वाजतो. त्यांच्या संभाषणात खंड पडतो]
- तारेक : फैज भाई... काय झालं? [तीव्र स्वरात विचारतो] आलोच.
- शिफा : काय झालं? [त्याला बाहेर जाण्यापासून थांबवते]
- तारेक : त्यांनी इजाझ, अहमद आणि काही जणांना अटक केली आहे.
- आलम : तरी तुला का फोन केला? तू कुठेही जाणार नाहीयेस.
- तारेक: अब्बा, पूरी असं करू नका, मला गेलंच पाहिजे.
- शिफा : तिथे जाऊन नेमका काय करणारेस तू?
- तारेक : इजाझला अटक झालीये, आपल्याला काहीतरी केलं पाहिजे.
- आलम: तारेक, पूरी माझं ऐक. जर आज काही झालं तर युनिवर्सिटी तुझी एंडमिशन कॅन्सल करू शकते.
- तारेक : इजाझचं काय अब्बा? त्याचीही एंडमिशन झालीये.
- आलम : हो आणि तो बघ. मी त्याच्यावर खर्च केलेल्या पैशांची कशी परतफेड करतोय! यातून सुटायला त्याला एकच आधार आहे तो म्हणजे आपण. आणि तो तर आपल्याला जास्तच गृहीत धरतोय.
- तारेक : त्यांनी शफीचा खून केलाय. आणि तुम्ही फक्त कॉलेजचा विचार करताय...
- शिफा : आपण ती एंडमिशन पुढच्या सेमिस्टरसाठी पोस्टपोन करू शकतो, बरोबर? कदाचित आत्ता सगळ्यात चांगली वेळ नसेल. हां, आपण या सगळ्याचा विचार केला पाहिजे.
- आलम : [तिला थांबवून] काहीही पोस्टपोन होणार नाहीये.
- शिफा : आलम, मला असा वाटतं आपण कमीतकमी या पर्यायांचा विचार तरी केला पाहिजे.
- आलम: शिफा, गप्प बस. मूर्खसारखं काहीही बोलू नकोस. मी ठरवलंय.
- तारेक : अम्मी बरोबर म्हणत आहे... मी कधीच म्हंटलं नक्तं की मला जायचंय... तुम्ही मला फक्त हा पर्याय दिला.

- आलम : मग त्यात प्रॉब्लेम काय की मी तुला सगळ्यात चांगले पर्याय दिले. तुला माहिती आहे माझ्या समोर काय पर्याय होते? हा पॅकेजिंग बिजनेस, ज्याच्यावर आपण सगळे जगतोय. आपोआप नाही चालत काही. मी १५ वर्षांचा होतो तेव्हा मी काम करायला सुरुवात केली.
- तारेक : प्लीज, मला असे इमोशनल ब्लॅकमेल करू नका.
- शिफा : तारेक, सांभाळ!! काय बोलतो आहेस?
- तारेक : ते काय बोलत आहेत?
- [शांतता, आलमकडे जातो आणि त्यांच्या शेजारी बसून समजावण्याचा प्रयत्न करतो]
- तारेक : अब्बा... तुम्ही मदत करण्यासाठी इथे बरंच काही करू शकता... कमिशनरला फोन करा आणि त्याला सांगा की ही चूक आहे, बस इतकंच. किंवा ते मिनिस्टर किशोर, तुम्ही त्यांना ही फोन करू शकता.
- आलम : [निःश्वास टाकतो] इतकं सोंपं नाहीये. त्यांना असं वाटता कामा नये की मी या पद्धतीच्या हिंसक कृतींना पाठिंबा देतोय. हे व्यापारासाठी चांगलं नाहीये.
- शिफा : काहीतरी असेलच ना? आपण इजाझला मदत करण्यासाठी काहीतरी करू शकतो.
- तारेक : अब्बा प्लीज... माझ्यासाठी, करा काहीतरी प्लीज माझ्यासाठी.
- आलम : तारेक, तू चुकीचा वागतोयस आत्ता. तू मला जे काही करायला सांगतोयस ते करायची माझी इच्छा नाहीये. आणि फक्त येवढ्यासाठी कारण त्यामुळे तुझ्या ...
- तारेक : माझी इच्छा आहे की तुम्ही एक गोष्ट करावी.
- आलम : आणि माझी इच्छा आहे की जसं ठरलंय तसं तू पुढच्या आठवड्यात कॉलेजला जावंस. माझ्यासाठी तारेक, माझी अजिबात इच्छा नाहीये की तू या सगळ्या मध्ये गुंतावंस.
- [तारेक शांत आहे, आलम तारेकच्या डोक्यावरती हात ठेवतो]
- आलम : माझ्यासाठी इतकं कर, प्लीज.
- [शांतता]
- तारेक : ठीक आहे, जसं ठरलंय त्यानुसार मी पुढच्या आठवड्यात निघेन. तुम्ही फक्त इजाझला बाहेर काढा आणि त्याला पुढच्या बँचमधे मला जॉर्झन होण्यासाठी कनविन्स करा... कराल ना येवढं?
- [आलम उठतो आणि तारेकला मिठी मारतो]
- आलम : मी सगळ्यांची काळजी घेईन, विश्वास ठेव.

[तारेक डेस्कवर रेलून इजाझला फोन करतो. इजाझ त्याची बँग पॅक करतोय. रागाने फोन उचलतो.]

इजाझ : काय हवंय तुला?

तारेक : इजाझ मी आहे, मी मिशिगनवरनं फोन करतोय. अम्मी म्हणाली त्यांनी तुला जाऊ दिलं. मला इतकं बरं वाटलं.... मला इतकी काळजी वाटत होती!

इजाझ : हो, काही लोकं होते माझ्या आसपास काळजी घ्यायला.

तारेक : अब्बानी सांगितलं ते सगळ्या गोष्टींची काळजी घेतील. मी जाण्यापूर्वी त्यांनी मला वचन दिलं होतं.

इजाझ : [हसत] अर्थात त्यांनी केलं. त्यांना त्यांच्या सोन्यासारख्या लहान मुलाला बाहेर काढायचं होतं ना इथून.

[शांतता]

तारेक : तू भेटलास त्यांना? ते म्हणाले होते की हिवाळ्याच्या सेशनमध्ये तुझी ऐडीमिशन करण्यासाठी ते मदत करतील.

इजाझ : माशाळाह, तुला काहीच माहित नाहीये? तारेक, मला गेलं पाहिजे, सलाम अलैकूम.

तारेक : थांब थांब, काय झालंय तुला? मला काहीच माहित नाहीये म्हणजे?

इजाझ : तुला काय वाटतंय, तुझे अब्बा येऊन काहीतरी करतील म्हणून मी वाट बघत राहिलो... अब्बू ही मला कायम सांगत राहिले की आलम भाईंनी वचन दिलंय की ते काहीतरी करतील. पण काही नाही, त्यांनी काहीच केलं नाही. फैज भाई आणि अब्बूंनी मला बाहेर काढण्यासाठी पळापळ केली.

तारेक : नाही नाही! मी जाण्यापूर्वी त्यांच्याशी बोललो होतो, ते म्हणाले होते की ते कमिशनरशी सगळं बोलून घेतील. ते प्रथत करतील की कुठले ही ऑफिशियल रेकॉर्ड्स ही राहणार नाही... त्यांनी सगळ्या गोष्टींची काळजी घेतलीये इजाझ.

[ते एकमेकांसमोर समोर उभे राहतात]

इजाझ : माझ्याकडे तुझ्या या स्वप्नरंजनासाठी वेळ नाहीये.

तारेक : तू असं सांगतोयस की त्यांनी काहीच केलं नाही.

इजाझ : [हसून] अर्थात तुझा माझ्यावर विश्वास नाहीये? महान आलम रिझवी त्यांच्या मुलाशी खोटं का बोलतील नाही का?

[आलमचा प्रवेश, अनुक्रमे तारेक आणि आलम यांच्या मधले संभाषण आहे जेव्हा तारेक इजाझशीही बोलतोय]

आलम : या प्रश्नाचा अर्थ काय? हे बघ, तारेक... मी जे करू शकत होतो ते मी केलंय.

- तारेक: [आलमला] तुम्ही काहीही केलं नाहीये. [इजाझला] आय अॅम सॉरी, इजाझ... ते करतील असा मी विश्वास ठेवला, मला कल्पना नव्हती.
- इजाझ : मला गेलं पाहिजे. [पॅकिंग सुरु करतो]
- तारेक : [आलमला] तो इथे माझ्या बरोबर असणं अपेक्षित होतं. [इजाझला] तू पुढच्या सेमिस्टरला येतोयेस, बरोबर?
- इजाझ : तुला वेड लागलंय का? आता या सगळ्यानंतर मी तुझ्या वडिलांच्या चॉरिटीचा स्वीकार करीन असं वाटतंय तुला? अल्लाह कसम एक दिवस जितके पैसे त्यांनी माझ्यावर खर्च केले त्यांच्या तोंडावर मारीन मी.
- आलम: हो, तो ते करूच शकतो. आणि मी तरीही त्याला स्पॉन्सर करू इच्छित होतो. कारण हे सगळं तुझ्यासाठी महत्त्वाचं आहे. पण तू त्याला विचारलंस का की त्याला काय हवंय? कॉलेजबद्दल मला येऊन भेटण्याची तसदीही त्याने घेतली नाही. मला कळलंय की तो हळी का मशिदीच्या टाईपच्या लोकांबरोबर फिरत असतो.
- इजाझ : हे घडेल अशी जबरदस्ती करणं थांबव.... मी तुझ्या जगात फिट होत नाही.
- तारेक : तुझ्यां अर्धं आयुष्य तू माझ्या घरात घालवलं आहेस.
- इजाझ : मला तेच म्हणायचंय, मी स्वतःलाच भुलवत होतो... मला असं वाटत होतं की मी माझ्या लोकांपेक्षा कुठेतरी उच्च स्तरावर आहे.
- आलम : तू लक्षात घेतलं पाहिजेस या गोष्टींमुळे लोक बदलतात. इजाझ खूप सगळ्या गोष्टीतून बाहेर पडलाय. कदाचित तो एखाद दिवशी बराही होईल. तारेक, प्लीज तू तुझ्या कळासेसवरती लक्ष दे. प्लीज.
- [आलम निघून जातो]
- तारेक : तू या एका गोष्टीसाठी तुझ्यां संपूर्ण आयुष्य बदलून जाऊ देणारेस का? जस्ट लेट इट गो, इजाझ.
- इजाझ : ४२ दिवस, ४२! तू विचार करू शकतोस कसे असतील? असं वाटत होत खूप वर्ष गेलीयेत... नरक नरक ही स्पेस असते? वाटतं होतं... जसं... आपण खूप काळ कबरीत आहोत, माझ्या आजूबाजूला भिंती आहेत. मला माझे हातही हलवता येत नव्हते. आणि प्रकाशाचा एक किरणही नाही. तुला माहितीये कसं वाटतं, घट्ट अंधारात तुमचे डोळे उघडून सताड बघत राहणं. अनेक दिवस फक्त बघत राहणं. प्रत्येक क्षणी मी जागा असताना असं वाटत होतं की भिंती माझ्यावरती कोसळून पडतील. आणि मी वेदनांमधे कळवळत ओरडत मरून जाईन....
- [शांतता]
- तारेक: आय...आय अॅम सॉरी... मी तिथे असायला हवं होतं.

- इजाझः : अगदी नरकात गेल्या सारखा होतं ते, तारेक. प्रत्येक क्षणी मी प्रार्थना करत होतो...हा काहीतरी चमत्कारच आहे की मी तुझ्याशी आत्ता बोलतोय. कितीतरी जण अजूनही आत आहे. [शांतता] मला आता गेलंच पाहिजे, तारेक. काही गोष्टी आहेत ज्या मला केल्याच पाहिजेत. मी दोन दिवसात निघतोय.
- तारेक : कुठे चाललायंस तू?
- इजाझः तारेक, गोष्टी बदलायला हव्यात, आपण जे करतोय त्याने ते घाबरले पाहिजेत. आपल्याला घाबरले पाहिजेत.
- तारेक : तुझ्या बोलण्यातनं कशाचा ही उलगडा होत नाहीये. [इजाझ गप्प आहे] इजाझ, कुठे चाललायेस तू?
- इजाझः मी ज्यादिवशी बाहेर पडले त्यादिवशी मला भेटायला कोणीतरी आलं होतं. तीच माणसं मला आत्ता मदत करतायेत... काही माणसं ज्यांच्याकडे पूऱ्यांचे आहे आपल्याला कशी मदत करायची याचा...
- तारेक : इजाझ, तू कुठे चालला आहेस ?
- इजाझः मोसूल.
- तारेक : काय? म्हणजे काय म्हणायचंय तुला?
- इजाझः तारेक, ते तिथे मला ट्रेनिंग देतील.
- तारेक : मला माहितीये तुला राग आलाय पण एकदा विचार कर की तू काय करतोयेस.
- इजाझः तू समजून घ्यावं अशी अपेक्षाच नाहीये. ही तुझी चूक नाहीये. तुझं आयुष्य सोपं सरळ आहे. एक अमेरिकन डिग्री आणि परत आल्यानंतर सांभाळायला अब्बाचा बिजनेस. ही तुझी लढाई नाहीये.
- तारेक : हे खरं नाहीये. जे शफी बरोबर झालं ते चूक होतं. तो विडिओ त्याने शेअर केला होता...हे खरंय.... ते आपल्याला सेकंड क्लास नागरिकांसारखं वागवतात. मला आधी सत्याला सामोरं जावं लागलं नव्हतं... पण इजाझ, तू सगळंच पणाला लावतो आहेस.
- इजाझः अल्लाह म्हणतो, खुनापेक्षाही दडपशाहीने दाबून टाकणं जास्त खतरनाक असतं. तारेक जर आपण या दडपशाही विरुद्ध लढू शकलो नाही तर आपल्याला स्वतःची लाज वाटली पाहिजे.
- तारेक : तू कदाचित कधीच परत येऊ शकणार नाहीस... तुझे अबू अम्मी...
- इजाझः कदाचित, पण मी हे त्यांच्यासाठी ही करतोय. जेव्हा त्यांना भितीच्या छायेत रहाण्याची गरज उरणार नाही तेव्हा त्यांना माझा आदर वाटेल.
- तारेक : मी... मला एकदा तुला भेटू देत, मला फक्त सांग कुठे आणि कधी? मी तुला भेटायला येतो.

इजाझः : मी तुला लवकरच कॉल करीन, तारेक. सलाम अलैकूम.

दृश्य ५

[तारेक त्याच्या खुर्चीवर झोपला आहे. त्याच्या बँगेला कवटाळून, जणू त्याची इच्छा नसताना तो झोपलाय. बुराकचा प्रवेश. तो तारेकला उठवतो. तारेक दचकतो.]

तारेक : ओह, तू कोण आहेस?

बुराक : मला बघितल्यावर तुम्ही प्रत्येक जण ओरडता का? मी तर हसण्याचा प्रयत्न करतोय. मी बुराक आहे.

तारेक : बुराक?

बुराक : हो. [त्याचे पंख उघडतो] नाही नाही घाबरू नकोस. बघ. [तारेकला पंखांना हात लावू देतो]

तारेक : तू इथे काय करतोयस ?

बुराक : तू इथे काय करतोयस ?

तारेक : ही माझी रूम आहे.

बुराक : खरंच?

तारेक : [आसपास बघतो आणि त्याचे लक्षात येते ही वेगळीच जागा आहे.] मी स्वप्न बघतोय का?

बुराक : वल्हाह ! प्रत्येक माणूस हाच प्रश्न विचारतो. हे खरंय. वास्तव आहे. [त्याला चिमटे काढतो]

तारेक: अंहं... नाही नाही... मी इथे असू शकत नाही. मी का आहे इथे?

बुराक : खरं तर मी जरा बोअर झालो होतो.

तारेक : काय?

बुराक : ठीक आहे... मी इथे तुला एका प्रवासाला घेऊन जाण्यासाठी आलोय.

तारेक : मी तुझ्या बरोबर कुठे ही येणार नाहीये.

बुराक : पण तू ऑलरेडी निघाला आहेस .

तारेक: नाही, नाही! मला परत गेलं पाहिजे. मी इजाझला भेटण्यासाठी सगळी तयारी केलीये.

बुराक : तू त्याच्या बरोबर, त्याच्या प्रवासात सामील होणार असं ठरवलं आहेस का?

तारेक : नाही ! मला वाटतं...

बुराक : तू इतका कन्फ्यूज का आहेस?

- तारेक : त्यांनी आमच्या बरोबर जे केलं ते चुकीचं आहे. म्हणून मला त्यांच्या विरोधात लढायचं आहे. माझं ज्यांच्यावर प्रेम आहे त्यांना मला संरक्षण द्यायचं आहे ...
- बुराक : यामुळे तूही सुरक्षित असावं असं वाटतं?
- [शांतता]
- तारेक: हो, अल्लाह माझं संरक्षण करू शकतो...माझे भाऊ... माझा परिवार...
- बुराक : हे चांगलंय की हं ?
- तारेक : कदाचित. पण हे खूप अवघड आहे. मी संरक्षणासाठी प्रार्थना करतोय. मी वाचतोय, मी शिकतोय. शिकण्यासारखं इतकं आहे.
- बुराक: हो, शिकण्यासारखं खूप आहे आणि शिक्षक फारच कमी. तुला कोण शिकवतं?
- तारेक : अर्थातच आपलं पवित्र पुस्तक.
- बुराक: आह! हे खूप कॉम्प्यूटेड आहे. ते पुस्तक त्याच लोकांना उत्तरं देतं जे त्याला प्रश्न विचारायचं धाडस करतात.
- तारेक : नाही मी फक्त.. मी फक्त त्या पुस्तकातून शिकू शकतो. त्याला प्रश्न विचारायची मला अनुमती नाहीये.
- बुराक : तू प्रश्न नाही विचारलेस तर तू कसं शिकू शकणारेस?
- तारेक : ते अल्लाहचे शब्द आहेत. त्यांना प्रश्न विचारणं हे पाप आहे.
- बुराक : खरंच? का यावर विश्वास ठेवायला आपल्याला शिकवलं गेलंय?
- तारेक : तुला काय माहित?
- बुराक: आह... तू माझी चेष्टा करतोयस. मी खूप जणांना भेटलोय जे अशा प्रश्नांच्या मागे आहेत .
- तारेक : असे खरंचच खूप जण आहेत, जे प्रश्न विचारतात?
- बुराक : खूप. मी त्यांना सुरुवात करायला मदत...
- तारेक: त्यासाठीच इथे आहेस का तू?
- बुराक : ते तुझ्यावर अवलंबून आहे.
- तारेक : पण मी का?
- बुराक : तू का नाही? मी सर्व साधकांसाठी असलेलं पंख असलेलं एक वाहन आहे. मी तुला तिथपर्यंत नेऊ शकतो जिथपर्यंत माझे डोळे बघू शकतात.
- तारेक : तू असं म्हणालास की माझ्यासारखे खूप आहेत... कोण आहेत ते साधक ?
- बुराक : ते तुला तुझ्या प्रवासात भेटीलच.
- तारेक : प्रवास? कसा? आणि कुठे?
- बुराक : पेशन्स बाळा. या आधी तू जो प्रवास सुरू करणार होतास तसाच याही प्रवासाबद्दल

- विचार कर.
- तारेक : माझ्या नाही लक्षात आलं.
- बुराक : लवकरच पाहशील. पण तू लगेच सुरु करणं गरजेचं आहे .
- तारेक : पण मी कुटून सुरु करू ?
- बुराक : प्रत्येक जण जनरली सुरुवातीपासूनच सुरुवात करतो. [हास्य]
- तारेक : काय?
- बुराक : चल सुरु कर... घाबरू नकोस. मी अगदी तुझ्या शेजारीच उभा आहे बघ.
[तारेक त्याचा प्रवास सुरु करतो. थोऱ्या वेळ्यात त्याला शिफा सापडते. ती औंध वाजवतीये.]
- तारेक : अम्मी? मला वाटलं नव्हतं तू मला इथे सापडशील.
- शिफा : तारु ! इथे हे तुझ्या ठरवण्यावर असतं.
- तारेक : मला नव्हतं माहित की तू हे वाजवतेस.
- शिफा : मी अजून शिकतीये. [विराम] तुझी नानी शिकवायची आम्हाला... खूप आधी.
- तारेक : मला माहित नव्हतं की ती वाजवते. [विराम] पण मला आठवतंय की तिला गाणं म्हणायला आवडायचं.
- शिफा : तुला आठवतंय ते?
- तारेक : ओह, मी अजून आठवू शकतो तर... नानी आपल्याला खूप लवकर सोडून गेली अम्मी. ती आपल्याबरोबर असायला हवी होती.
- शिफा : हो... ये... तू इथे कुठेतरी असला पाहिजेस.
[शिफा तारेकचा हाथ पकडते आणि एका आठवणीत उडी मारते. तारेक ६ वर्षाचा आहे.]
- तारेक : अम्मी... मला नानीची खूप आठवण येईल.
- शिफा : मला माहितीये, तारु. मला नाही वाटत मी आणि तू कधीही तिच्या शिवाय जगायला शिकू शकतो.
- तारेक : तिला कळत असेल का की आपण तिची आठवण काढतोय?
- शिफा : मला वाटतंय तिला कळत असेल. पण ती आता अल्लाह बरोबर आहे... आणि तिचे आई आणि वडील... आणि नाना. हे थोडं दिलासादायक नाहीये का?
- तारेक : अल्लाह तिला त्याच्याच जवळ ठेवेल? कायम?
- शिफा : हो, कायम.
- तारेक : अल्लाह मलाही त्याच्याजवळ ठेवेल?
- शिफा : तुला काय वाटतं ?

[ते 'आत्ता' मधे परत उडी मारतात.]

तारेक : [हसून] मला हा प्रश्न कधीही नाही आवडला अम्मी. तू नेहमी विचारायचीस 'तुला काय वाटतं' दरवेळी उत्तरासकट तुझ्यासमोर येण अवघडच जायचं.

शिफा : आणि तू? तू कायम विचारायचास 'का?' मी हे 'का' केलं पाहिजे? तू असं 'का' म्हणालीस? मीच तुला उत्तरं देताना किती झगडलीये.

[शांतता]

तारेक : अम्मी, तुला कसं माहिती कुठे उडी मारायची?

शिफा : तारू, हा खेळ आहे. मला आत्ताच याचे नियम कळलेत.

तारेक : मला कधी कधी आपल्या खेळांची खूप आठवण येते.

शिफा : मला पण. चल... तुला यातही मजा येईल.

[ते एका आठवणेत उडी मारतात. तारेक आता ८ वर्षांचा आहे.]

तारेक : अम्मी माझा चान्स. मलाही खेळायचंय आता .

[शिफा एक ठिकरी तारेककडे टाकते. तो खेळू लागतो. त्याचा पाय चुकून खाली येतो, आणि तो शिफा कडे नजर चोरून बघतो आणि खेळू लागतो. शिफा त्याच्याकडे बघते आणि हसू लागते.]

शिफा : मी पाहिलं ते.

तारेक : काय पाहिलंस अम्मी ?

शिफा : तुझा पाय. [पडायचा प्रयत्न करते आणि त्याला पकडते.]

तारेक : मला वाटलं तू नाही पाहिलंस.

शिफा : जरी मी पाहिलं नसलं तरी अल्लाहने पाहिलंच ना? तो सगळीकडे आहे, लक्षात ठेव. आणि देवदूत बसलेले आहेत इथे... तुझ्या डाव्या खांद्यावर... त्यांनी ही तुझ्या वाईट पुस्तकांची तुझी नोंद केली असती.

तारेक : नाही नाही. माझी इच्छा आहे की माझ्या खांद्यावर बसलेल्या देवदूताने लिहावं.

शिफा : पण त्या खांद्यावरचे देवदूत फक्त चांगल्या गोष्टींबद्दल लिहितात.

तारेक : [नमाजच्या स्थितीत बसून] अल्लाह, मला माफ कर. मी परत कधीही चिटींग करणार नाही. माझ्या डाव्या खांद्यावरच्या देवदूताला प्लीज लिहिण थांबवायला सांग. ओके, थँक्यू. [शांतता] तो खरंच सगळीकडे आहे?

शिफा : हो. अर्थात.

तारेक : तो या बागेत आहे?

शिफा : हो.

तारेक : आणि या ठिकरीत ?

- शिफा : हो.
- तारेक : आणि या माशात ?
- शिफा : हो. हो.
- [ते 'आत्ता' मध्ये परत उडी मारतात. तारेक आठवणीकडे थोडावेळ बघत राहतो.]
- तारेक : आठवणी विचित्र गोष्टी आहेत, अम्मी. त्या प्रत्येक वेळी अर्थ बदलत राहतात.
- शिफा : त्यांनी अर्थ बदललाच पाहिजे. नाहीतर उपयोग काय, जेव्हा आपण त्यांचाकडे बघतो आणि त्यांचाकडे बघून शिकतो.
- तारेक : अम्मी, तू मला शिकवशील? आठवणीतून कसं शिकायचं?
- शिफा : तारु, हे सोंपं आहे. हे औध वाजवण्यासारखं आहे. तुला माहिती असलं पाहिजे की तुझी बोटं कुठे ठेवायची.
- तारेक : [त्याचं बोट औध वर ठेवतो] तर हे बोट इथे?
- शिफा : [त्याला मदत करते] हो. आणि हा अंगठा इथे.
- [तारेक खेळायचा प्रयत्न करतो पण त्याला तो अवघड जातो.]
- तारेक : हे दिसतं त्यापेक्षा अवघड आहे. आठवणी किती पटकन निसटून जातात.
- शिफा : हो पण तू त्यांना जपून ठेवण्याचा प्रयत्न करत राहिलं पाहिजे. काही आठवणींसाठी तितका प्रयत्न केलाच पाहिजे.
- [तारेक परत प्रयत्न करतो, शिफा त्याला मदत करते.]
- तारेक : अम्मी मला माहितीये पुढे कुठे जायचंय. चल.
- [तारेक शिफाचा हाथ पकडतो आणि दुसऱ्या आठवणीत उडी मारतो. तारेक आता १५ वर्षाचा आहे.]
- शिफा : तारेक, तू असं कसं करू शकतोस?
- तारेक : मी सांगितलं ना तुला मी बोअर झालो होतो. ते फक्त एकामागे एक सुरा पठण करत होते.
- शिफा : म्हणून तू त्या ऐवजी व्हिडीओ गेम खेळलास? मशिदीमधे ?
- तारेक : मी काय करणं अपेक्षित होतं दुसरं? मी सांगितलं होतं तुला मला यायचं नाहीये.
- शिफा : तू आजकाल अजिबात येत नाहीस.... कमीतकमी रमजानच्या महिन्यात तरी तू आलंच पाहिजेस.
- तारेक: अम्मी, तू कधी कधी ना विचित्रच वागते... तू नेहमी म्हणतेस ना कुठलं ही काम करण्याआधी मी 'का' असं विचारलं पाहिजे? मी मशिदीत 'का' आलं पाहिजे आणि या सुरा 'का' ऐकल्या पाहिजे हे मला कळत नाही ? त्या मला कशा मदत करणारेत?

- शिफा : जोपर्यंत तू त्या स्वतः वाचत नाहीस... कमीतकमी ऐक तरी. तुला कळणार कसं? तारु, तू फक्त आळशीपणा करतोयस.
- तारेक : तू मला या पद्धतींनी फोर्स करू शकत नाही. मी लहान नाहीये आता, अम्मी.
- शिफा : फक्त लहान मुलंच मशिदीमधे व्हिडीओ गेम खेळतात. तुला जर मी मोळ्या माणसांसारखं वागवावं अशी इच्छा असेल तर तसं वागायला लाग.
- [तारेक शिफाचा हात हातात घेतो आणि 'आत्ता' मधे उडी मारतो.]
- शिफा : मला आश्वर्य वाटतंय तू ती आठवण निवडलीस. फार काही प्रसन्न नव्हती ती.
- तारेक : अम्मी, माझी इच्छा आहे, की तू जाणून घ्यावं, की मी प्रयत्न करतोय... हे समजून घेण्याचा की अल्लाह माझ्याकडून काय अपेक्षा करतोय. मागच्या काही महिन्यांनी मला खूप शिकवलंय. कधी कधी हरवल्यासारखं वाटतं. पण वाटतं त्याचे शब्द माझं संरक्षण करतायेत.
- शिफा : लक्षात ठेव हे शब्द तू वाचलेल्या कुराणातले: पवित्र पुस्तकातले: आहेत... ही फक्त तुझ्या आणि त्याच्या संभाषणाची सुरुवात आहे. तू त्याचाशी बोलत राहिलं पाहिजे.
- तारेक : मला नाही माहिती कसं करायचंय.
- शिफा : [दूरवर उभे असलेल्या राबियाकडे बघून] ती आहेत ना ते तुला दाखवू शकतात. ती राबिया, आपली सगळ्यात महान टीचर. ती सुंदर कविता लिहिते आणि डायरेक्ट अल्लाहशी बोलते.
- तारेक : हे सगळं इतकं अवघड का?
- शिफा : हे तितकं अवघडही नाहीये नाही? जेव्हा आपण प्रार्थना म्हणतो, आपल्या सुराही कविताच आहेत ना? मी आता गेलं पाहिजे... तू तुझ्या प्रवास करत रहा.
- तारेक : तू परत येशील?
- शिफा : जेव्हा तुला माझी गरज असेल.
- [शिफा जाते.]

दृश्य ६

- [आलम आणि शिफा एमईए वापरत असलेल्या गेस्ट हाऊसमधे बसलेले आहेत. ते दोघंही चिंतेत आहेत. त्यांच्यासमोर चहाचे दोन कप आहेत. काही बिस्कीट त्यांच्यासमोर ठेवलेली आहेत. अमितचा प्रवेश. काही फाईल्स आणि टॅबलेट घेऊन.]
- अमित : मि. आणि मिसेस रिझवी... मी अमित. बरं झालं तुम्ही इथे आला. थँक्यू.
- [आलम अस्पष्टसा हसतो, शिफा प्रतिक्रियाच देत नाही.]

अमित : तुम्ही चहा नाही घेतला? दार्जिलिंग टी. तुमचीच क्लायंट. शिफाजी प्लीज तुम्ही अनकंफर्टेबल वाटता. काळजी करण्यासारखं काही नाहीये.

आलम : ऑफिसर अमित, मी विचारू शकतो का हे कशाबद्दल आहे?

अमित : काही रुटीन तपासणी. सॉरी, मला ऑफिशियल समन्स वगैरे आणावी लागली, पण घडलं असं की मी तुमच्या ऑफिसशी कॉन्टॅक्ट करण्याचा बन्याच वेळा प्रयत्न केला मि. रिझवी आणि ते मला सांगत राहिले की तुम्ही प्रवास करताय.

आलम: हो, मी बिझी होतो.

अमित : अर्थात. सो.. कुठे होतात तुम्ही?

आलम : काही भेटीगाठी... काही नवीन क्लायंट्स.

अमित : अर्थात. सो.. तुम्ही कुठे होता? नेमके?

आलम : बॉम्बे. मी मुंबईत होतो.

अमित : आणि तुमचा मुलगा तारेक? तो कुठे आहे? नेमका?

आलम : तो मिशिगनमधे आहे. शिकतोय.

अमित : हे बरोबर आहे. मिशिगन. तुम्ही त्याचाशी रोज बोलता?

आलम : जेव्हा जेव्हा बोलू शकतो, हो.

अमित : तुमचं काय मिसेस रिझवी?

[शिफा अमित कडे बघते पण ती उत्तर देऊ शकत नाहीये.]

आलम : आम्ही जनरली एकत्रच बोलतो.

अमित : मिसेस रिझवी तुम्ही शेवटचं तारेक बरोबर केव्हा बोललात?

[शिफा अमित कडे बघते पण अजूनही उत्तर देऊ शकत नाहीये.]

आलम : मला वाटतं आठवड्याभरापूर्वी.

अमित : मला खात्री आहे की मिसेस रिझवी स्वतः उत्तर देऊ शकतात.

शिफा : जसं आलम सांगता आहेत बरोबर आहे जवळपास आठवड्याभरापूर्वी.

अमित : हे इंटरेस्टिंग आहे. हे तुमचे कॉल रेकॉर्ड्स. तुमचे दोघांचेही नंबर्स. बन्याच काळात इनकमिंग किंवा आउटगोइंग कॉलच नाहीये कुठल्याही यूएस नंबरला. इनफॅक्ट, जो शेवटचा कॉल यूएस नंबरला केला गेला मिसेस रिझवी ७ आठवड्यांपूर्वी होता. हा तारेकचाच नंबर आहे बरोबर मिसेस रिझवी?

[दोघंही शांत.]

जर तुम्हाला असं वाटत असेल की तुमचे कॉल रेकॉर्ड्स् माझ्या जवळ का आहेत तर युनिवर्सिटीने त्याचा 'मिसिंग' असा रिपोर्ट केला आहे, मिसेस रिझवी... हो बरोबर ऐकताय तुम्ही.

- शिफा : तुम्हाला काय म्हणायचंय मिसिंग म्हणजे?
- अमित : म्हणजे तो कुठल्याही क्लासमधे जात नाही. लोकल पौलिसांनी इस्तंबूलचे फ्लाईट रेकॉर्ड पाहिले आणि मग ते पॅनिक झाले. त्यांनी ती केस होमलॅंड सिक्युरिटीकडे दिली. ज्याचा अर्थ आता एमईए इन्हॉल्व्हड आहे.
- शिफा : इस्तंबूल?
- अमित : मजेशीरच आहे नाही पण तुमच्याकडनं काही डेटा कॉल्स जे तुमच्या नंबरवरनं केले गेले जे मोसूलला झालेले आहे.
- शिफा : [चटकन वळून बघते] मोसूल?
- अमित : आह, तर मि. रिझर्वींनी याच्याबद्दल तुम्हाला काहीही सांगितलेलं नाहीये? बरोबर ना? तुमचा मुलगा मोसूलमधे आहे जे इराकमधे आहे जी इसिसची टेरिटरी आहे मिसेस रिझर्वी. आणि आम्हाला माहितीये की मि. रिझर्वींकडून दोन कॉल तिथे केले गेलेले आहेत.
- शिफा : [आलमकडे बघून] तुम्ही म्हणाला होता सगळं ठीक आहे. तुम्ही म्हणालात तुम्ही त्याचाशी बोलताय... त्याचा फोन हरवलाय.
- आलम : शिफा मी गोष्टी समजून घेण्याचा प्रयत्न करत होतो. त्याला परत बोलवण्याचा प्रयत्न करत होतो... मला तुला काळजीत टाकायचं नव्हतं .
- शिफा : तो तिथे कसा पोहोचला? मला नाही कळतं.
- अमित : इजाझ बशीर ही त्याच्या बरोबर तिथे आहे.
- शिफा : काय? पण त्याच्या घरचे तर म्हणाले की त्याला कुवैतला जॉब मिळालाय.
- अमित : सगळं खोटंय मिसेस रिझर्वी. ते दोघेही मोसूलला आहेत.
- शिफा : आलम, मला समजत नाहीये, तो का...
- अमित : हे बघा, त्यासाठीच मी इन्हॉल्व आहे. मला तुमच्या मदतीची गरज आहे... दोघांच्याही. काही लोक असतील ज्यांना तारेक भेटतो किंवा ज्यांच्याशी त्याच्या संपर्कात आहे...
- [तेवढ्यात एक कॉल येतो]
- हो आत पाठवा त्याला.
- [फैजचा प्रवेश]
- अमित : फैज साब इथे येण्यासाठी धन्यवाद. मी ऑफिसर अमित.
- फैज : मला माहित नव्हतं की मला नकारही देता येईल.
- [आलम आणि शिफाला बघून फैजला धक्का बसलाय. ते दोघं शांत राहतात. फैज गोंधळला आहे.]
- अमित : मला वाटतं तुम्ही मशिदीचे व्यवस्थापक आहात.

- फैज : अगदी बरोबर.
- अमित : म्हणजे नेमकं काय करता तुम्ही फैज साब?
- फैज : मी मशिदीचा दिवसभराचा कार्यभार, जे काही असेल ते सांभाळतो, फंडस, चॅरिटी, मदरसा यासारख्या गोष्टी. हे कशाबद्दल आहे ऑफिसर नेमकं?
- अमित : मी अगदीच मुद्द्यावर येतो फैज साब. तुम्हाला तारेक आणि इजाझ यांच्या गायब होण्याबद्दल काय माहिती आहे?
- फैज : काय? मला कळलं नाही. गायब होणं म्हणजे तुम्हाला काय म्हणायचंय?
- अमित : मी परत एकदा विचारतो. तुम्हाला तारेक आणि इजाझच्या गायब होण्याबद्दल काय माहिती आहे?
- फैज : मला काहीच माहित नाही.
- अमित : तुम्हाला काहीच माहित नाही?
- फैज : मला कसं माहित असणार? ते माझे मुलगे नाहीयेत.
- अमित : पण तुमचा तर दोघांशीही क्लॉज कॉन्टॅक्ट होता. इजाझ नेहमी तुम्हाला मशिदीच्या कामासाठी मदत करायचा. आणि जसं मला कळतंय तारेकही या सगळ्यात इन्हॉल्व झाला होता. शफीच्या मृत्यूनंतर.
- आलम : त्यानेच तारेकला इन्हॉल्व केलं.
- फैज : हां, म्हणजे ते सगळे यात होते तर? आम्ही शफीबरोबर जे झालं त्या प्रश्नांना उत्तर मागत होतो. त्याचा या सगळ्याशी काय संबंध आहे?
- अमित : तुम्ही काही पॅशनेट भाषणं दिली होती फैज साब.
- फैज : मी शांत राहण्यासाठी लोकांना अपील करत होतो बस इतकंच.
- अमित : जर तुमच्याच भाषणातनं सांगायचं तर 'ही वेळ आक्रमक होण्याची नाही, ती येईल लवकरच.
- फैज : तुम्ही माझ्या भाषणातनं एकच ओळ काढून ती संदर्भाशिवाय वापरण्याचं ठरवलंयत त्या दिवशी किती कमी नुकसान झालं कारण आमची मुलं शांत राहिली... जरी तुम्ही आमच्यावर लाठीचार्ज केला असला तरीही आम्ही वेड्यासारखे वागलो नाही.
- अमित : पण निश्चितपणे त्या दिवसानंतर काहीतरी घडलंय. तुम्ही इजाझ बशीरला जेलमधनं बाहेर काढण्यासाठी खूप धावपळ केली.
- फैज : का करू नये? त्याच्या पालकांकडे इतर कोणीही नव्हतं. [तो आलमकडे रोखून बघतो] तो मुलगा निष्पाप होता. आणि बाकीचे सगळेही... त्यातले बरेच जण अजूनही तुरंगातच आहेत.

- अमित : इजाझ बशीर इराकमधे आहे फैज साब. इतका निष्पाप नाहीये. तारेक रिझवी ही त्याच्या बरोबर आहे. आणि आम्हाला शंका आहे की त्या दोघांनी इसिस जॉईन केलंय.
- शिफा : फैज भाई तुम्ही काही केलंय का या सगळ्यासाठी? तुम्ही काही केलंय का?
- फैज : शिफाजी काय मूर्खपणा आहे. तुम्हाला माहितीये की मला या सगळ्याबद्दल काय वाटतं... ते तिथले राक्षस त्यांचा आपल्याशी काही संबंध नाहीये.
- अमित : तुम्ही जर सत्य लवकर सांगितल तर फैज हे आपल्या सगळ्यांसाठी आणि त्या मुलांसाठीही फार बरं होईल.
- फैज : मला तुमचा तिटकारा वाटतो. तुम्ही माझी दाढी आणि माझा जॉब जो मी मशिदीत करतो तो बघून मी सरळ सरळ अशा घाणेरऱ्या गोष्टींशी संलग्न आहे असं तुम्हाला वाटतं. तुम्हाला सुद्धा शिफाजी?
- अमित : आता कोणीही तुमच्यावर कसलेही आरोप करत नाहीये. पण तुम्हाला कशाबद्दल ही काहीही माहिती असेल... जर कोणीही तुमच्या जवळ आला असेल कुठल्याही पद्धतीच्या विनंत्या घेऊन, मागण्या घेऊन... हीच ती वेळ जेव्हा तुम्ही आम्हाला त्यांच्याबद्दल सांगावं.
- फैज : मला कोणी भेटायला आला होता किंवा नाही हा मुद्दाच नाहीये, मुद्दा हा आहे की तुम्ही या गोष्टींकडे कसे बघताय ऑफिसर अमित. तुमची दृष्टीच विश्वास ठेवण्या जोगी नाहीये. तुम्ही सगळेच युनिफॉर्ममधले लोक... सगळे एकसारखे सगळीकडे. मला माहितीये तुम्ही काय विचार करता, पण तुम्ही हे माझ्यावर लादू शकत नाही. माझा या सगळ्याशी संबंध नाही.
- अमित : फैज साब, मला नीतिमत्ता शिकवू नका. आमची तुमच्यावर बच्याच काळापासून नजर आहे. तुमचे फंडस आमच्या रडारवर आहेत... की ते कुरून येतात आणि कुठे जातात.
- फैज : ते कुठेही जात असतील त्याचं उत्तर मी तुम्हाला सेप्रेटली देईल. तुम्ही माझ्यावरती इसिस सारख्या मूर्ख गोष्टींशी संलग्न असण्याचे आरोप करताय. तुम्हाला वेड लागलाय का ऑफिसर? तुमच्या लक्षात येतंय का की तुम्ही माझ्यावर काय आरोप करताय? कुठल्याही पुराव्या शिवाय.
- अमित : फैज साब, ही फक्त थोड्या वेळाची गोष्ट आहे. काहीच वेळात आमच्या समोर येईल की कोण यामध्ये गुंतलेलं आहे आणि कोण नाही.

आलम : ऑफिसर अमित, मला असं वाटतंय की तुम्ही खूप लवकर निर्णयावर पोहोचताय. मी मानतो की तारेकने मला फोन केला होता... त्याने मला सांगितलं की तो इराकमधे आहे पण प्लीज...मी अगदी जवळ पोहोचलोय, त्याला कनव्हिन्स करतोय की परत ये म्हणून. मला थोडे अजून दिवस द्या... तो परत येर्डल आणि जे काही घडलं ते आपण विसरून जाऊ शकू.

अमित : मि. रिझर्वी माझा तुमच्यावर विश्वास नाहीये. गेले २० दिवसात तुम्ही त्याचाशी बोललाही नाहीत ... पण मधल्या काळात आम्हाला हे सापडले. [तो त्याच टॅब्लेट उघडतो आणि त्याच्यावरती दाखवतो] हा विडिओ आजकाल मशिदी आणि मदरसांमधे फिरतोय. इसिसकडून रिक्रूटमेंट व्हिडीओ ... आणि त्याच्या मधे स्पष्टपणे दिसतंय इजाझ आणि तारेक त्यांच्या ट्रेनिंगच्या कपड्यांमधे.
[फैज व्हिडिओ बघतो. आलम आणि शिफा काहीही बोलण्यापलीकडे गेलेत.]

दृश्य ७

[मोसूल ट्रैनिंग कॅम्प. जुहैरचा प्रवेश.]

जुहैर : भाईयों, तुमच्यासाठी चांगली बातमी आहे. आज रात्री आपल्या ताब्यात आपले नवीन हत्यारं येतील.

सर्वजण : इन्शाअल्लाह.

जुहैर : तुम्ही असरच्या नमाजी नंतर निघा... आपल्याला तिथे पोहोचायला ६ तास लागतील. मसूद तुमच्या बरोबर असेल. तुम्ही सूर्योदयाच्या आधी परत आलं पाहिजे.
[नकाशा वरती बोट ठेवून] हे इथे आपण या शहरात जायचंय.

तारेक : ते सीमेवरचं शहर?

जुहैर : हो. पण आता तिथे खूप कमी लोक राहतात. हवाई हल्ल्यात ते गाव उधस्त झालंय... अनेक इतरही.

तारेक : तुर्काच्या हल्ल्यामुळे अर्थात...

जुहैर : तुर्की आपल्यावरती बॉम्ब टाकतात कारण त्यांना अजून लक्षात येत नाहीये की आपण त्यांना किती दुखावू शकतो. त्यांनी अमेरिकेची बाजू निवडलीये. [विराम] अमेरिकन त्यांना वाटेल त्या देशात जातात... त्यांना हवं ते करतात... आणि त्यांचा प्लॅन पुढे नेण्यासाठी जे मरतात ते आपले भाऊ आणि बहिणी आहेत... पण आता आपल्याकडे त्यांना थांबवण्याचा मार्ग आहे. इन्शाअल्लाह. भाईयों, या महिन्यात आपल्याला हजारो माणसं येऊन मिळतील.

इजाझः : इन्शाअल्लाह!!! ते आपल्या घरी, आपल्या लोकांना येऊन मिळतील. तुम्ही आम्हाला रस्ता दाखवलाय.

जुहैर : भाई, हे आमचं कर्तव्य आहे. अल्लाहने दिलेली जबाबदारी, आपल्या बांधवांच्या जीवनाचं आणि सन्मानाचं संरक्षण करण्याची. बघा, आपण त्यांचे संरक्षण करायला उठलो नाही आणि काय झालं गेल्या काही वर्षात... हत्यारं आली आणि त्यांनी त्यांना आवडेल तसे आपले तुकडे तुकडे करून ठेवले. बच्याच जणांना तर त्यांच्या स्वतःच्या देशात जागा नाहीये. मला माहितीये हे कसं वाटत असेल.

इजाझः : जेव्हा इराक मध्ये सद्वामच्या हातातून सत्ता गेली?

जुहैर : हो. तो विचित्र काळ होता... कोणालाच कळत नव्हतं काय घडतंय. कोणालाच कळत नव्हतं त्यांना काय हवंय .. नवीन शिया सरकार हे अर्थातच अमेरिकेच्या हातातलं बाहुलं होतं. ते आमच्या मागे लागले जे इराकी आर्मी मध्ये होते. मला रात्रभरात शेख आणि इतरांबरोबर पळून जावं लागलं.

इजाझः : भावांनी भावांना मारणं... मी समजूच शकत नाही.

जुहैर : तू समजून घेतलं पाहिजेस. खिलाफत हा सुन्नींचा अधिकार आहे. अनेक शतकांमध्ये आपण आत्ता प्रबळ झालोय. आपण सुन्नी. आपण शियांवर आपला अधिकार गाजवला पाहिजे. जर आपण आपला अधिकार नाही गाजवला तर आपण तेलासाठी हपापलेल्या साम्राज्यवाद्यांकडून सगळं हरण्याचा धोका आहे, जे आपले खरे शत्रू आहेत.

इजाझः : जुहैर भाई हे आमच्याकडे सगळं असं नाहीये. आमच्या मागे घरी, आम्ही लोक संख्येने खूप कमी आहोत. आम्ही या पद्धतीनी अलग नाही राहू शकत सुन्नी आणि शिया... आपण सगळ्यांनी एकत्र येऊन लढलं पाहिजे.

तारेक : आणि आम्ही त्यांना उलथवून टाकायचा विचारही करू शकत नाही...जसं तुम्ही इथे केलंत किंवा रक्कामध्ये.

जुहैर : तुम्ही त्याची अजिबात काळजी करू नका. शेख तुमच्या बेसबद्दल अत्यंत फोकस्ड आहे. आमची तुम्हाला पूर्णपणे साथ आहे. घाबरू नका. आपण आपला भारतातला पहिला विजय लवकरच साजरा करू... इन्शाअल्लाह.

इजाझः : आम्ही शेखला कधी भेटू शकतो?

जुहैर : पुढच्या आठवड्यात इन्शाअल्लाह. शेख खूप महान शिक्षक आहे. तुम्हाला त्याच्याकडून खूप शिकायला मिळेल.

इजाझः : हे थोडंसं गुंतागुंतीचं आहे... हे युद्धाचं राजकारण. मला असं वाटतं आपण नेहेमीच समोरच्यापेक्षा ९० पावलं पुढचा विचार केला पाहिजे.

जुहैर : [हसतो] हं, हे बोलायला सोपं वाटतं पण करायला खूप अवघड आहे. तुम्ही सैन्यातले माझे बंधू आहात. हे मान्य करण्यात अजिबात लाज नाहीये की आपली परीक्षा घेतली जातीये. ही एक लांबलचक आणि अवघड लढाई असणार आहे. कधी कधी गोष्टी चुकतीलही, पण अल्लाह अत्यंत दयाळू आहे... हे बघा, काही गोष्टी आपल्याला आपणच कसून घ्यायला हव्यात. त्या कितीही अवघड आणि आपल्याला न आवडणाऱ्या असल्या तरीही. फक्त अल्लाहने दाखवलेल्या मार्गवरच विजय आहे....आणि हा फक्त काही काळाचा प्रश्न आहे.

[जुहैरला एक फोन येतो] काय? नाही...नाही...आम्हाला तो माल हवाय...आम्ही तिथे पोहोचतो तोपर्यंत फायरिंग करणं थांबवा. आम्ही आत्ता लगेच निघतोय.

[गटाला उद्देशून] भाईयों, आपण आत्ताच निघतोय. आपली हत्यारांची कंसाइन्मेंट पकडली गेली आहे. चला.

दृश्य ८

[तारेक जुहैर आणि इजाझ बंदींना पकडतात आणि समोर एका रांगेत उभं करतात.]

जुहैर : डुक्कर साले ! आमची शस्त्रं जप्त करायला निघाले होते!!! .
[थुंकतो] कुफ्र!
तुझं नाव सांग. पटकन. नाव सांग.

बंदी १ : हमदान

तारेक : तू!

बंदी २ : साकिफ

जुहैर : तू हसन आहेस नाही का?

बंदी ३ : नाही नाही, मी अहमद.

जुहैर : [त्यांच्यावर थुंकतो] कुत्रे.

बंदी १ : आम्हाला फक्त पैसे हवे होते... खरंच शप्पथ... आम्हाला वाटलं आम्ही हे विकू आणि...

जुहैर : तुम्ही आमच्यावर आमच्याच शास्त्रांनी हळा करणार होतात.

बंदी २ : नाही नाही... आमच्याकडे घरच्यांना खायला, घालायला काही नाही... आम्हाला फक्त पैश्यांची गरज होती.

जुहैर: नीच, पापी !

- बंदी ३ : आम्ही अल्लाह आणि पैगंबरांची शपथ घेऊन सांगतो आम्ही सुन्नी आहोत. आम्ही सगळे...
- जुहैरः [त्याच्या रायफलने त्यांना मारत] खोटारडे.
- इजाझः जुहैर भाई हे गरजेचं आहे का?
- जुहैर : या खोटारड्या डुकरांना त्यांची जागा दाखवणं अत्यंत गरजेचं आहे. यांच्या सारख्यांसाठी कुठेच जागा नाहीये.
- तारेक : तुम्हाला वाटतं तुम्ही आम्हाला मूर्ख बनवू शकता.
- बंदी ९ : मी शपथ घेतो आम्ही सुन्नी आहोत... आमची चूक झाली... आम्ही फक्त जगण्याचा प्रयत्न करतोय.
- जुहैर : [हसत] तर तुम्ही सुन्नी आहात. सांगा मग तुम्ही नमाज कशी पढता? करून दाखवा आम्हाला.
- तारेक : [हसतो] हां, दाखवा कशी.
- [ते बंदी सगळे वाकतात पण त्यांचे हात त्यांच्या पोटाशी आहेत.]
- तारेक : हा माझा भाई तुमच्याशी अत्यंत दयाळूपणे वागतोय. सांगा बरं, मगरीबच्या नमाजेच्या वेळी तुम्ही किती वेळा सजदा करता?
- जुहैर : [हसतो] हां, सांग किती वेळा.
- इजाझः आपण त्यांना बेसवर घेऊन जाणार नाही आहोत का?
- तारेक : याच पद्धतींनी या काफिरांना धडा शिकवला पाहिजे. कमॉन... सांगा मला.
- बंदी ९ : [इजाझकडे बघून] आम्ही अल्लाह आणि पैगंबरांची शपथ घेऊन सांगतो आम्ही सुन्नी आहोत.
- बंदी २: आम्ही... आम्ही अगदी तुमच्याच सारखे आहोत.
- तारेक : आमच्यासारखे? तुम्ही कचरा आहात... मला सांगा पटकन.. किती वेळा..
- बंदी ३ : [शांत राहण्याचा प्रयत्न करत] तीन.
- [जुहैर आणि तारेक दोघही हसतात.]
- बंदी २ : चार. मगरीबच्या नमाजेच्या वेळी ४ वेळा.
- तारेक : एक ३ म्हणतोय दुसरा ४ म्हणतोय.. तुम्हाला असं नाही वाटतं ५ आहे.
- बंदी ९ : ५,५.. ते पाचच आहे.
- तारेक : आणि ईशासाठी? किती वेळा ईशा? किती वेळा?
- [जुहैर आणि तारेक गालातल्या गालात हसत राहतात. तारेक त्याचा फोन काढतो. व्हिडीओ कॅमरा ऑन करतो आणि जुहैरकडे देतो. तारेक बंदी ३ कडे जातो.]
- तारेक : अल्लाहने सांगितलंय त्यांच्याशी लढा जे तुमच्याविरुद्ध लढतायेत.

- बंदी ३ : मी अल्लाहच्या नावावरच सांगतो आम्हाला सोडून द्या.
- तारेक : तुम्हाला मारल्याबद्दल मला चांगलं बक्षिस मिळेल. पैगंबर, सलल्लाहू अलयही वसल्लम, ते असं म्हणतात, "जेव्हा तुम्ही मारता... व्यवस्थित मारा. आणि जेव्हा तुम्ही कत्तल करता व्यवस्थित कत्तल करा."
- बंदी ३ : या अल्लाह यांना माफ कर. त्यांना माहीत नाहीये की ते काय बोलत आहेत. ते तुमच्या आठवणी निष्पाप लोकांच्या रक्तानी माखवताहेत : नवी सलल्लाहू अलयही वसल्लम, त्यांनी हे प्राण्यांच्या कत्तलीबाबत सांगितलंय की जेव्हा तुम्ही माराल नीट मारा आणि जेव्हा तुम्ही कत्तल करा तेव्हा नीट कत्तल करा. तुमच्या चाकूच्या पात्याला चांगली धार करा म्हणजे कुठल्याही जनावराला कत्तलीच्या वेळी त्रास होणार नाही.
- तारेक : जनावर!!! [त्याच्यावर थुंकून] तू मला शिकवतोयेस?
- इजाझः जुहैर भाई, ही माणसं पण कुराणच वाचतात.
- जुहैर : ही ती माणसं आहेत जी पैगंबर आणि त्याच्या विश्वासूंचा मार्गावरून भरकटलेत.
- इजाझः [तारेकला] जर हे आपल्या घरी, आपल्या इथं घडलं असतं तर मी यांच्यासाठीही लढलो असतो... जेव्हा आपल्याला मारलं जातं आणि टॉर्चर केलं जातं तेव्हा कोणीही विचारत नाही की कोण सुन्नी आहे आणि कोण शिया. [जुहैरला] आम्ही शिया भाईबरोबरच दरवर्षी ईदची नमाज पढतो. आम्ही जेव्हा आमचा बकरा हलाल करतो तेव्हा आम्ही ते मांस त्यांच्या बरोबरही वाटून घेतो.
- जुहैर : हं.. हा त्यांना खेळवतोय. त्यांना आशा दाखवतोय जेव्हा त्यांना याची बिलकुल अपेक्षाही नाहीये. हे छान आहे भाई.
- [इजाझ उत्तर देणार तेवढ्यात तारेक त्याला थांबवतो. तो बंदी १ चा समोर जातो आणि कुठलीही पूर्वकल्पना न देता त्याला गोळी मारतो.]
- तारेक : अल्लाहू अकबर !
- [हे अचानक घडल्यामुळे इजाझला धक्का बसतो आणि तो बोलणं थांबवतो. जुहैर हसतो. बंदी २ कडे जातो आणि त्याच्या ही डोक्यात गोळी घालतो. हे सगळं करतानाही व्हिडीओ घेतोय.]
- जुहैर : अल्लाहू अकबर!
- [तारेक आणि जुहैर आनंदित होतात. बंदी ३ सुटायचा प्रयत्न करतो आणि इकडे तिकडे निर्विकार चेहऱ्याने बघतो. तारेक इजाझकडे चालत जातो.]
- तारेक: चल, हा फक्त तुझ्याचसाठी आहे. खास तुझ्यासाठी. तू त्या डुकराबरोबर खेळलास... आता त्याला सैतानाकडे स्वतःच पाठव.

[इजाझ तारेकच्या डोळ्याला डोळे भिडवत नाही. जुहैर अजूनही व्हिडीओ बनवतोय. शेवटी इजाझ बंदी ३ कडे चालत जातो. त्याला चेहरा निर्विकार ठेवण्यासाठी प्रयत्न करावे लागतात.]

- इजाझ : तुझा अल्लाहवर विश्वास आहेआणि कुरानच्या आज्ञेनुसार मी तुला तुझी शेवटची इच्छा विचारली पाहिजे.
- बंदी ३ : मला तू दिसतोयस भाई. जसं मला मी दिसतोय. मला सोडून दे. मला दोन गोड मुलं आहेत.
- इजाझ : मी परत विचारणार नाही.
- बंदी : इंना लिल्हाही व इंना इलायही राजीऊन. आपण अल्लाहचे बंदे आहोत आणि त्याच्याकरिता आपण परत अल्लाहकडे गेलं पाहिजे. मी फक्त तुला एवढंच म्हणू इच्छितो तू आता जे काही करतोयस त्यासाठी स्वतःला माफ कर.
- [इजाझ इच्छा नसूनही आपली बंदूक उचलतो डोळे बंद करतो आणि बंदी ३ वरती गोळी घालतो.]
- इजाझ : अल्लाहू अकबर!
- [जुहैर आणि तारेक त्याच्या जवळ येतात आणि खांद्यावरती शाबासकीची थाप देतात.]

दृश्य ९

[तारेकचा समांतर प्रवास चालू राहतो.]

- राबिया : मला वाटलं होतं की तू आधीच भेटशील मला.
- तारेक : तुला माहित होतं मी येईन?
- राबिया : हो.
- तारेक : राबिया, मला माफ कर. तुला माझी वाट पहावी लागली. मला वाटतं मला भीती वाटत होती.
- राबिया : माझी?
- तारेक : तू कशी असशील त्याची.
- राबिया : “घाबरलेले पंख कधी सूर्याला स्पर्श करू शकतील का? जेव्हा प्रेमात पडण्याची भीती संपली तेव्हा माझा जन्म झालाय.” तुला कळतंय, हो ना?
- तारेक : मला नाही माहित.

राबिया : बेटा!! लवकरच कळेल तुला.
तारेक : तुला कसं माहित मी येणार आहे?
राबिया : तू तारेक आहेस. तारेक, जो दार ठोठावतो. मला माहित होतं तू सत्याचा दरवाजा ठोठावत येशील.
तारेक : तू सुद्धा ते दारच ठोठावत गेली होतीस?
राबिया : हो.
तारेक : कोणाकडे?
राबिया : ओह! मला कोणाची गरज नव्हती... मला मशिदीची किंवा माणसांची गरज नव्हती... माझ्या प्रार्थना मला या पवित्र वेदीपर्यंत घेऊन आल्या. जिथे तू साधना करतोस. एक अशी जागा जिथे भिंती नाहीयेत, नाव नाहीये. मला हे तेव्हा माहित नव्हतं पण हे माझ्या आत होतं... माझ्या आतून शब्द फुटून आले: माझ्या आत्म्यामध्ये मंदिर आहे, देऊळ आहे, मशिद आहे, चर्च आहे. जे देवाशी एकरूप होतं.
तारेक : मला कळलं नाही. देवाशी एकरूप?
राबिया : त्याचं होण्यासाठी...
तारेक : एकरूप होण्यासाठी !!!
[विराम]
असं संपूर्णपणे स्वतःला झोकून देणं किती सुंदर असेल नाही? कोणाच्या तरी प्रेमात स्वतःला आकंठ बुडवून घेणं तुमच्यापेक्षा जे महान आहे.
राबिया : इतर कोणी नाही फक्त तू आणि तो.
तारेक : मला शंका वाटते मी हे करू शकेन. मला असं वाटत जसं या मार्गात खूप गोष्टी आहेत... एका बाजूला त्या पवित्र पुस्तकातले शब्द आहेत आणि दुसऱ्या बाजूला ते शब्द उच्चारणाच्यांचे आवाज.
राबिया : मी असं म्हंटल ही नाही की हे सोपं जाईल.
तारेक : पण ते आहे तसं. त्याने आपल्याला त्याचे शब्द एका पुस्तकात पाठवले. ते लिहिले याचसाठी होते की ते शब्द पाळले जावेत. जर मी ते नाही पाळले तर मला त्याच्या रागाची भीती वाटते.
राबिया : अल्लाहकडे पोहोच ते प्रेमाने, घाबरून नाही. तुला विश्वास असला पाहिजे की तो सुद्धा तुझ्यापर्यंत प्रेमाने पोहोचेल .
तारेक : तू मला हा अजून एक मार्ग दाखवून गोंधळात टाकतीयेस. मला निघालं पाहिजे.
राबिया : हे प्रश्न खूप महत्त्वाचे आहेत. ज्यांच्यावर तुझ्या विश्वास आहे त्यांना विचार.
तारेक : विचारण्यासारखा कुणी नाहीये.

- राबिया : तुझे वडील ही नाहीत?!!!
- तारेकः हं, अब्बाना नाही कळणार. त्यांचा तेवढा विश्वासच नाहीये.
- राबिया : पण त्यांचा अल्लाहवर पूर्ण विश्वास आहे. ते अविश्वासाच्या काळ्या समुद्रातून परत पोहोत आलेत. ज्यांनी हा काळा समुद्र पाहिलाय ना फक्त त्यांनाच कळू शकतं की इथे पोहणं का महत्वाचं आहे.
- तारेक : मी अविश्वासाचा काळ्या समुद्रात नाही पोहणार. फक्त पुढे जाणार.
- राबिया : मग माझ्याकडे तुला शिकवण्यासारखं काहीच नाहीये.
[राबिया निघून जाते. तारेक आणि बुराक प्रवास सुरुच करणार आहेत. तो जाण्यासाठी वळतो पण जुहैरला बघतो.]
- जुहैरः तारेक, तू आम्हाला कमाल सापडला आहेस. इतका शार्प, इतकी पॅशन.
- तारेक : नाही मला वाटतं मी अजून ह्यासाठी तयार नाहीये.
- जुहैर : तू अजिबात हेजिटेट नाही झालं पाहिजे.
- तारेक : मी वाचतोय, ऐकतोय, शिकतोय... पण ते कधीच पुरेसं वाटत नाही. मी कितीही प्रयत्न केला, काहीही केलं तरी मी कोणालातरी निराश करीन.
- जुहैर : तू तुझ्यासाठीच अवघड करतोय. दुसऱ्यांना सत्य सांगणं सोपं असतं.
[आलम येतो. आलम आणि जुहैर एकमेकांना पाहू शकत नाही.]
- आलमः तारेक, माझा विश्वास तोडू नकोस. मला निराश करू नकोस.
- तारेक : मला खूप प्रश्न पडलेत, कुटून सुरुवात करू?
- आलम : तू तिथे परत गेलं पाहिजेस जिथून तू सुरुवात केली आहेस .
- जुहैर : तू दूरपर्यंत चालून आला आहेस, आणि आता तुला तुझ्या मार्गातली ताकद दिसतीये.
- तारेक : माझ्यावर जबाबदारी आहे.
- आलम : ज्यांचं तुझ्यावर प्रेम आहे त्यांच्यासाठी ही आहे. जबाबदारी माझ्याप्रती आणि अम्मीप्रती.
- तारेक : मी काय केलं पाहिजे ते मला सांगणं थांबवा. माझ्या आसपासच्या कित्येक जणांच्या आयुष्यात बदल घडवण्याची ताकद आहे माझ्यात. आणि मी अखेरीस हे शोधण्याचा प्रयत्न करतोय की माझ्यासाठी महत्वाचं काय आहे .
- जुहैर : तुझा प्रवास तुला महानतेकडे घेऊन चालला आहे. तू निवडलेल्या मार्गावर तू कधीच हरणार नाहीस.
- तारेक : मी अल्लाह आणि त्याच्या जगाला वाचवणे निवडलंय.

- आलम : अल्लाहला बचावाची काहीच गरज नाहीये. हा तुझा उद्धटपणा आहे ज्याच्यामुळे तुला असं वाटतंय की तू त्याला वाचवू शकतोस. तू त्याला तुझ्या अस्तित्वाच्या खालच्या पातळीवर घेऊन आला आहे ... तुझ्या गरजांसाठी प्रमाण म्हणून.
- तारेक : त्याचे सगळ्यात मोठे संरक्षक होते आपले पैगंबर, त्याचे खरे संदेशवाहक. 'आणि अल्लाह च्या मार्गात जे तुम्हाला विरोध करतील त्यांना लढा द्या.'
- आलम : बिस्मिल्लाही रहमानीर रहीम, कुरानातल्या प्रत्येक सुराची सुरुवात अल्लाहच्या नावाने होते जो सर्वात महान आहे आणि दयाळू आहे अशीच होते तरीही तू अशी सुरा निवडलीस जी तुला मारू देते कशासाठी?
- तारेक : तुम्ही हे का नाकारताय की अल्लाहच्या बंद्यांसाठी पैगंबरांनी? तलवार उचलली होती.
- आलम : ओह हां ! आपले लढवैय्ये पैगंबर ज्यांनी स्वतः आपली तलवार बनवली होती. आणि आता त्यांच्या नावावरती हजारो लोक जी उसळतात. मी खात्रीने तुला सांगू शकतो तुझ्या हृदयात अल्लाह कधीच वास करणार नाही जर तू आंधळेपणाने त्याचं नाव लोकांना मारण्यासाठी वापरतो.
- जुहैर: तारेक, अशीही काही माणसं असतील जी त्यांच्या सोईसाठी तुला तुझ्या विश्वासापासून मागे खेचू पाहतील. तू खंबीर रहा.
- तारेक : आपण युद्धाच्या जगात राहातोय.
- आलम : आजकाल सगळंच काही अल्लाहच्या विरोधातलं युद्ध म्हणून बघितलं जातं. प्रत्येकाला शहीद व्हायचंय.
- तारेक : तुम्हाला या सगळ्याबद्दल काय माहितीये? तुम्ही फक्त स्वतःसाठी जगलाय.
- तुमच्यासारखी माणसं आम्हाला कमजोर बनवतात. अशी माणसं ज्यांचा विश्वास फक्त त्यांच्या सोईनुसार असतो. आणि आता तुम्ही हे सत्य पचवू शकत नाही आहात की मी सत्याचा मार्ग निवडलाय.
- आलम: तारेक, माझ्यां ऐक. अल्लाहने तुला निर्णय घेण्याचं स्वातंत्र्य दिलंय. स्वतःला शंका येऊ देत. पुस्तकामध्ये फक्त शब्द आहेत... तू स्वतः ला विचार सत्य काय आहे. दुसऱ्यांना त्याची व्याख्या करू देऊ नकोस. बरोबर आणि चूक काहीही असलं तरी ते तुझं सत्य असेल.
- जुहैर : तुझे हेतू पवित्र आहेत. त्यांच्यावर विश्वास ठेव.
- तारेक : शंका आपल्याला कमजोर बनवते. त्याच्यासाठी इथे जागा नाही.
- आलम : शंका आणि आणि विश्वास ही भावंडं आहेत तारेक ...तुमचा ईश्वर तुमच्याबरोबर नेण्याच्या गरजेतून दोघांचाही जन्म झालाय. जर तुमचा विश्वास खरा असेल, तर नेहमीच प्रश्न पडत राहतील.

झुहैर : तू चांगलं काम करतोयस. तू आमचाच आहेस.

तारेक : [आलमला] मी माझा मार्ग निवडलाय. मी पुढे जाण्यासाठी तयार आहे.

अंक २

दृश्य १०

[शिफा, तारेकच्या खोलीत, आसपास त्याचे कपडे पसरवून रडताना आलमला दिसते. तो दुविधेत आहे. बाहेर जाण्यासाठी वळतो. थांबतो. परत वळून, तिच्याकडे बघतो. अखेरीस]

आलम : तू स्वतःला का त्रास करून घेत आहेस ?

[शिफाला मनाची अस्वस्थता लपवता येत नाही.]

आलम : या गोष्टीला वर्ष होऊन गेलं. तू तरीही मदरशात का जातेस ?

शिफा : ते लहान आहेत आलम. त्यांना अजून करण्यासारखं कितीतरी आहे.

आलम : त्यामुळे तुझ्यां किती रक्त आटतंय!

शिफा : मी फारसं काहीच करत नाही... मी त्यांना फक्त शक्यता दाखवते. त्यांना, त्याच्या आयुष्य अर्थ मिळावा म्हणून काही मार्ग फक्त...ज्याने ते आपल्या कुटुंबीयांबरोबर राहू शकतील, आपल्या समाजाला मदत करू शकतील.

आलम : तू खरं कधीच बघणार नाही आहेस ना? काय?

शिफा : [सुस्कारा सोडून] आलम, आज नको... पूजी

आलम : आपल्या छोट्याश्या जगाच्या पलीकडे बघायला सतत ठाम नकार द्यायचा...हाच प्रॉब्लेम आहे... आपण त्यांना सांगितलं पाहिजे की बाहेर पडा ...जे तुमच्यासारखे नाहीयेत, ज्यांचं खानपान तुमच्यासारखं नाहीये, त्यांच्याशी मैत्री करा...एकत्र व्यापार सुरु करा...जसा मी केला एका हिंदू पार्टनरबरोबर...

शिफा : तुमचं उत्तर म्हणजे, कायम आपल्यात बदल करा. कायम आपणच.

आलम : आपण का नाही? कितीतरी लोक भूतकाळात अडकलेत ! आपण 'आज' मध्ये जगलं पाहिजे.

शिफा : म्हणजे आपण "आपण कोण आहोत" याचाच व्यापार करायचा? तुम्हाला असं अधांतरी राहणं कायम सोप्यं वाटतं आलंय... संशयाच्या स्थितीत..पण लहान मुलांना हे कळण्याची गरज आहे की ते त्यांच्यापेक्षा, कोणातरी मोठ्यावर विश्वास ठेवू शकतात. ते त्यांच्या ईश्वरावर विश्वास ठेवू शकतात... त्यांच्या अल्लाहवर...

आलम : अल्लाहवर विश्वास ठेवून आपल्याला काय मिळालंय? दरवेळी तू त्यांना चांगल्या भविष्यासाठी काम करायला शिकवताना, तारेकची अनुपस्थिती जास्तच जाणवत राहते. तू हा सगळा भार स्वतःवर नाही घेऊ शकत.

[शांतता]

शिफा : आपण त्याच्याबरोबर घालवलेले क्षण, मी परत जगून बघतीये... त्याला सांगितलेली प्रत्येक छोटीशी गोष्ट ही...त्याने सांगितलेलं सगळं...कुटूनतरी काहीतरी अर्थ लागेल, बरोबर?

[विराम]

पण मी कदाचित इतरांना थांबवू शकेन. हुशार लहान मुलं नि मुली.

आलम : त्यांना कशासाठी थांबवायला हवं?

शिफा : तुम्हाला काय म्हणायचंय ?

आलम : त्यांनी का करू नये स्वतःला उध्वस्त? त्यांना हे आशादायक आयुष्य जगण्याची परवानगी का द्यायची जर ती माझ्या मुलाला नाहीये?

शिफा : आलम !

आलम : तो त्यांची लढाई लढतोय. त्याच्याकडे सगळं होत आणि त्यांच्यासाठी त्याने सगळं भिरकावून दिलं. त्याने, त्यांच्यासाठी, आपल्याला भिरकावून दिलं.

शिफा : कारण तुम्ही त्यावेळी मध्यस्ती करायला नकार दिला!

आलम : आता ते पुन्हा सुरू करू नकोस. तुला माहितीये, माझे हात बांधले गेले होते...मी अजून काय करू शकत होतो?

शिफा : आलम, तुम्ही मला फसवू शकत नाही ! तुम्ही काहीही केलं नाहीत. तारेक जेव्हा त्याच्या भावासाठी रडत होता, तेव्हा तुम्ही फक्त बघत राहिलात आणि तुम्ही त्याला वाचवण्यासाठी काहीही केलं नाहीत!

आलम : मला माफ कर ... मी कायम हेच म्हणत आलोय की मला माफ कर ..

[दरवाजावर टकटक होते आणि अमितचा आवाज ऐकू येतो.]

अमित : रिझवी साब? शिफाजी? मी आत येतोय..

[आलम शांत व्ह्यायचा प्रयत्न करतो. अमित कडे जातो.]

आलम : शिफा... आपल्याकडे..

अमित : [आलमला थांबवत] शिफाजी, मी आशा करतो, की मी व्यत्यय आणत नाहीये.

[आसपास बघत] तारेकची खोली अगदी तशीच्या तशी आहे.... वर्षभरापेक्षा जास्त काळ झाला नाही?

शिफा : तुम्ही यावेळी बन्याच दिवसांनी आलात ..

अमित : शिफाजी, मला तुमची थोडी मदत हवी होती...जर रिझवी साहेबांची काही हरकत नसेल तर...

[आलम तुसडेपणाने मान हलवतो.]

अमित : धन्यवाद. शिफाजी, तुम्ही मदरशातल्या मुलांसाठी, त्यांच्यापर्यंत पोहोचण्यासाठी जे काम करताय, ते अत्यंत महत्वाचं आहे. तुमच्या समाजातील मुलं, तुम्हाला ओळखतात, तुमचा आदर करतात...त्यांना तारेकची गोष्ट माहितीये, आणि आता त्याच्या आईकडून ते गोष्टी ऐकताहेत. मी तुमचे पुरेसे आभार नाही मानू शकणार.

आलम : हे काम ती फार काळ नाही करणार. फारच त्रासाचं काम आहे .

शिफा : प्रीज त्यांच्याकडे दुर्लक्ष करा.

अमित : अर्थात, हा तुमचा निर्णय आहे... पण आज तुम्ही माझ्याबरोबर यायला हवं...एका मुलगा आहे .. फक्त २२ वर्षांचा. त्याला तुर्कस्तानला जाण्याच्या रस्त्यात पकडलाय आणि आम्हाला वाटतंय की त्याला तिथे काही माणसं भेटली असतील, जी त्याला सिरीयात घुसायला मदत करणार असावीत. आम्हाला काही गोष्टी जाणून घ्याव्या आहेत... आमच्याकडे अर्थात आमचे मार्ग आहेत.. पण मला वाटत आम्ही वेगळ्या दृष्टिकोनातून हे हाताळळं पाहिजे.

जर तुम्ही फक्त आमच्याबरोबर आलात, आणि त्याच्याशी बोललात तर? फक्त एक संभाषण...बाकी काही नाही. मी सतत तुमच्या बरोबर असेन...

आलम : तुम्हाला वाटतं आहे की त्याला भरती करण्यात तारेकचा हात आहे? आमचा त्याच्याशी काहीच संपर्क नाहीये...महिने झाले. तुम्हाला हे अर्थात माहित असेलच... तुम्ही ऐकतच असाल.

अमित : हो. अशी शक्यता आहे की इजाझा किंवा तारेक यात गुंतले असतील ...

आलम : तो अजूनही आहे. बाहेर तिथे... मला माहित आहे की तो आहे.

अमित : मला खात्री आहे, तो आहे.

आलम : तो अजूनही आहे...नाहीतर मला कळलं असतं!

अमित : हो मला ही खात्री आहे...थांबा..तुम्ही अजूनही ते व्हिडीओ बघताय? रिझवी साब, अशानी वेड लागेल तुम्हाला ..मी तुम्हाला वॉर्न करतोय. त्या वेबसाइट्स पासून दूर राहा. तिथे तुम्हाला चांगलं काही आढळणार नाही. आणि तारेकबद्दल, चांगलं तर नक्कीच नाही.

आलम : अजून काय करणार ..

अमित : तुमच्या बिजनेसकडे लक्ष द्या. बशीर मला सांगत होता की हळ्ळी तुम्ही फॅक्टरीवर ही जात नाहीत.

आलम : आता माझं वय होत चाललंय... तितकी मेहनत नाही होत. बाकी लोक आहेत.. त्यांना करू द्यात..तारेक हे सगळं सांभाळणार होता. आत्तापर्यंत त्याचं पोस्ट ग्रॅजुएशन अर्ध झालं असतं... कदाचित तो परतही आला असता... तुम्हाला माहितीये त्यांनी माझी क्लूबची मेंबररशिप रद्द केली?

अमित : तुम्ही त्याच्यासाठी भांडायला हवं होत...अर्थात तुम्हाला ते माहीतच आहे.

आलम : कशासाठी? त्यांनी नका येऊ सांगण्याअगोदरच मी जाणं बंद केलं होत.

[विराम]

अमित : शिफाजी, तुम्ही येऊ शकाल...

शिफा : आमच्या पुतणीचे लग्न आहे.

अमित : वाह छान..

शिफा : तारेकच्याच वयाची आहे ती... लग्नासाठी खरंतर खूप लहान. पण आम्ही काय सांगतो हे ते ऐकतच नाहीत.

अमित : तरीही तुम्ही सहभागी व्यायलाच हवं...जा. मजा करा.. तुम्हालाच बरं वाटेल.

शिफा : आम्हाला दूर राहायला सांगितलंय ..अर्थात त्यांचं बरोबरच आहे...आम्ही त्यांच्यासाठी लाजिरवाणी गोष्ट आहोत. आम्ही काही साजरी करू शकत नाही! आम्ही दुखवटा पाळायचा फक्त...आमच्याच मौतीचा. जिवंत मरणाचा...

[विराम]

त्यांनी हळी फोन करणही कमी केलंय... पण ही चांगलीच गोष्ट आहे... मी त्याच्याशी बोलूच शकत नाही. त्याचा आवाज इतका माझ्या तास्कसारखा आहे...पण मी तेवढाच ओळखू शकते...फक्त तो आवाज..तो आता ज्यापद्धतीने बोलतो... जे शब्द तो बोलतो... ते त्याचे नाहीत.

मागच्या वेळी जेव्हा त्याचा फोन आला होता, तेव्हा त्यानी त्याचं म्युझिक कलेकशन फेकून द्यायला सांगितलं. त्याला म्हणे आता जास्त माहितीये! आलम कल्पना करा, हे तारेक म्हणतोय... जो दिवसभर ते कानाला चिकटवून फिरायचा !

[शिफा गढुयातून तारेकचे कपडे काढून त्यांच्या घड्या घालू लागते.]

अमित : तुम्हाला नसतं कळू शकलं. मी याहूनही वाईट पाहिलंय शिफाजी. तुम्ही सगळं बरोबरच केलं होतं.

आलम: अर्थातच. पण त्या मुलाला सगळ्यावर पाणी फिरवायचं होतं.

तारेकच जे झालं, त्याला तोच कारणीभूत आहे. माझीच चूक आहे. त्यांची जिथे लायकी आहे, तिथेच त्यांना ठेवायला हवं होत.

- शिफा : अजून कुणाला कळायला हवं होतं? मला एकच जबाबदारी दिली होती त्याचंही मी काही करू शकले नाही. मी माझ्या मुलाला नाही सांभाळू शकले.
- अमित : शिफाजी तुम्ही...
- आलम : [तोडून] मी वाचतोय ना सध्या... हे शक्य आहे की...ते परत येतील... ते कदाचित परत येतील
- अमित : अर्थातच...हे शक्य आहे
- आलम : पण ते येऊ शकणार नाहीत, याची तुम्ही जबाबदारी घ्यालच.
- अमित : मला कळत नाहीय...
- आलम : मी लोकांशी बोलतोय.
- अमित : अच्छा? आणि हे 'लोक' काय सांगताहेत तुम्हाला?
- आलम : तुम्ही त्यांना...त्यांच्या घरी परत आणण्यापेक्षा, तिथेच सहू देणं पसंद कराल. सुरक्षेच्या दृष्टीने धोकादायक, बरोबर? त्यांचं परत येणं ही चाल असेल तर...इथे काही घडवून आणण्यासाठी? काय अमितजी, मी बरोबर बोलतोय ना?
- अमित : कानी पडणाऱ्या प्रत्येक गोष्टीवर विश्वास ठेवू नये. काही गोष्टी अशा आहेत, ज्या मी डिसकस करू शकत नाही...
- आलम : हो हो...तुमच्या गणवेशाआडून..
- अमित : रिझवी साब, याची गरज नाहीये...आमची काही धोरणं असतात ..काहींवर प्रश्न उठतात ...आता हे तुम्हाला समजवून सांगण्याची गरज नाही... पण आम्हालाही ती मुले परत हवी आहेत...सगळीच्या सगळी...
- आलम : तरीही तुम्ही त्यांना परत आणू शकला नाही आहात..
- अमित : काही झालं तरी आम्ही त्याच्याहून ४ पावलं कमीच पडतोय...त्यांना परत आणणं हीच आमची ही आशा आहे. ही आमच्यासाठी सगळ्यात चांगली संधी आहे म्हणूनच शिफाजीनी त्या मुलाशी बोलणं गरजेचं आहे.
- आलम : तो तुम्हाला मिळाला, तर तुम्ही त्याला परत माझ्याकडे घ्याल?
- अमित : त्यानी जे केलं आहे, त्याचे काही परिणाम तर होतीलच. पण तारेक लहान आहे... शिकलेला... जर तो परत आल्यावर, काही माहिती देणार असेल तर, तर मी बरंच काही करू शकतो. त्याच्यासारखे कितीतरी आहेत... जर आपण त्याला पुनर्वसन कार्यक्रमात गुंतवला... मला खात्री आहे, काही काळानी का होईना, तो त्याच्या आयुष्याकडे परत येऊ शकेल.

आलम : या सगळ्यावर माझा विश्वास नाहीये. तुमच्या सारखे, हे कधी होऊ देणार नाहीत. ती मुलं चांगली होती... तुमच्यासारख्या लोकांनी बनवलेल्या भेगांमधूनच ती निसटली आहेत.

[तारेकचे कपडे हातात घेऊन, शिफा हळुवारपणे रडायला लागली आहे.]

शिफा : आपण त्याला जाऊ दिलं... आलम. त्यांना कशाला दोष द्यायचा .. जे आपण सांभाळून ठेवलं नाही, त्याचा ते पाठलाग करताहेत.

अमित : थांबा, स्वतःला असा त्रास करून घेऊ नका. शिफाजी, जर तुम्ही माझ्या बरोबर येऊ शकलात...सेन्टरवर. मला वाटत तुम्ही त्याच्याशी बोललात तर आमची खूप मदत होईल.

[अजून रडणारी शिफा, दिवाणाच्या खालून एक मोठी बँग काढते. त्यात तारेकचे घडी केलेले कपडे ठेवू लागते. अमित, आणि आलम तिच्याकडे सावधपणे बघत राहातात.]

आलम : तुझं काय चाललंय?

अमित : ओह, तुम्हाला त्यांची गरज पडणार नाही असा वाटतंय का शिफाजी... [आलमकडे गोंधळून बघतो.]

शिफा : काही पोरं आहेत... वस्तीत...ते हे कपडे वापरू शकतात... त्या सगळ्याकडे इतकं कमी आहे...यामुळे त्यांना जरा बरं वाटेल.

आलम : थांब...आपल्या अजून माहित नाहीये. तो आहे...कुठेतरी...तो अजूनही आहे..

शिफा : तो गेलाय आलम... तो गेलाय... आणि म्हणूनच मी ही संपलीय.. मला माझ्या मुलासाठी रडलं पाहिजे. मला माझ्या आणि त्याच्या आत्याला पुढची दिशा दाखवली पाहिजे..

[शिफा बँगवर पांढरे कापड टाकते.. जसा मृतदेहावर टाकतात]

आलम : शिफा...नाही!

[आलम तिला बँगवर पांढरी चादर घालण्यापासून थांबवू पाहतो. पण ती तेच करत राहते. नंतर तो ही सोडून देतो, आणि तिच्याशेजारी, गुडच्यावर बसतो. अमित त्यांना अवघळून बघत राहतो, मग निघून जातो.]

[तारेक आणि इजाझ त्यांच्या खोलीत आहेत. ते नुकतेच कॅम्प वरून आले आहेत, आणि हात पाय धुताना बोलत आहेत.]

तारेक : तू ज्या हैदराबादच्या मुलाशी बोलत होतास त्याचं काय झालं?

इजाझ : त्याच्या बरोबर मला अजून थोडा वेळ हवाय.

तारेक : अजून? मला वाटलं तो जॉर्डन व्हायला तयार झालाय ?

इजाझ : हो , जवळपास.

तारेक : जुहैर म्हणत होता शेख आता अधीर झालाय.

इजाझ : लवकरच. इन्शाल्लाह.

[शांतता]

तुला कधी वाटतं की शेख चुकू शकतो?

तारेक : शेख? का नाही... तो ही शेवटी माणूसच आहे. तुला माहितीये...शेख त्याच्याकडच्या जाझियातून जमा झालेला पैसे फक्त त्याच्या विश्वासू लोकांना देतो... ते आपण आहेत!

इजाझ: तारेक, मला सांग... आपले पैगंबर माणूसच होते की. तुला कधी वाटतं, हे सगळं सगळं सांभाळणं त्यांच्यासाठी अवघड झालं असेल? तुला वाटत की ते काय करत आहेत यावर त्यांनी कधी संशय आला असेल?

तारेक : आज हे संशयबद्दल बोलणं का बरं? तू अब्बासारखं बोलतोस...पैगंबरांना गरजच नक्हती! त्यांना तर अल्लाहचंच मार्गदर्शन होतं! त्याचीच त्यांना खात्री होती.

इजाझ : पण त्यांनाही संशय होताच! पहिल्या साक्षात्कारानंतर ते ही घाबरलेच होते. आणि ती भीती कायम राहिली. जर त्यांनी घेतलेले निर्णय योग्य नसतील तर? याचा अर्ध असा की आपण ही...

तारेक : अल्लाहच्या आपल्याकडून ज्या अपेक्षा आहेत त्याच पूर्ण करणं आपल्यासाठी पुरेसं नाही का? तुझ्या प्रश्नांनी मला भंडावून सोडू नकोस... मला तुझ्या संशयाच्या जाव्यात अडकायचं नाहीये!

इजाझ : माझी खूप इच्छा आहे तारेक की मलाही हे तुझ्याइतकं स्पष्ट दिसावं. मला वाटत काही ही केलेलं तरी मी पापाच्याच बोज्याखाली राहीन.

तारेक : आजकाल तू फार विचार करतोस . मला तुझी काळजी वाटतीये. काय करायचं आहे त्यावर लक्ष दे. अल्लाह तुझी पाठराखण करणं कधीच सोडणार नाही.

इजाझ : पण हे असं असणं अपेक्षित नक्हतं मला...आपण खूप आधीच निघून जायला हवं होतं.

- तारेक : इथे गोष्टी कशा होत्या हे तू विसरतो आहे का? बातम्यांमध्ये आपले फोटो...सगळीकडे नाव...आणि मागे, आपल्या घरी चौकशा करणारे लोक? इजाझ हा आपल्यासाठी अल्लाहने निवडलेला रास्ता आहे...आणि आपण त्यावरच चलणार आहोत.
- इजाझ : मला वाटतं आपण इथेच मरून जाऊ.
- तारेक : त्याहून मोठा तर सन्मान नाहीये .
- [विराम]
- इजाझ : काल रात्री मी अब्बू आणि अम्मीशी बोललो. त्यांची इच्छा आहे, की मी परत जावं आणि रेहमचं लग्न थांबवावं .
- तारेक : इजाझ, तू इथे हवी ती मुलगी निवडू शकतोस. तुला हे माहितीये... जुहैर कोणीही आणून उभी करेल.
- इजाझ : तुला..?
- तारेक : असं न करण्यात तुझा मूर्खपणा आहे.
- इजाझ : मिशिगनलाच थांबला असतास तर आयुष्य कसं असतं, याचा तू नाही विचार करत? अर्थातच तू केला आहेस. ते खूप वेगळं असतं, बरोबर...मुली, फुटबॉल, मस्ती. इथे येण्याआधी जर तुला माहित असतं की तुला वर्षभरापेक्षा जास्त काळ राहावं लागणार आहे, तर तू ती फ्लाईट पकडलीच नसतीस?
- तारेक : हा अल्लाहने आपल्यासाठी निवडलेला रस्ता आहे. आता दुबळा पडू नकोस..
- इजाझ : मी नाहीये. पण आता ना मोजदाद थांबलीय...आता आत्तापर्यंत, माझ्याहातून जे मेले, त्यांची संख्या माहित होती..आता ..खूप जास्त आहेत फक्त. अजून किती असणारेत.
- तारेक : या आयुष्यानंतर तुला कायमस्वरूपी श्रीमंत बनवण्यासाठी पुरेसे, भाई.
- इजाझ : या आयुष्याचं काय?
- तारेक : वेळ आली की सगळं ठीक होईल.
- [उत्साहित जुहैरचा प्रवेश]
- झुहैर : तारेक, इजाझ. शेखनी अंकारावर हळा करायचं ठरवलंय.
- तारेक : कुठे?
- झुहैर : सिटी पार्क. १० दिवसानी तिथे एक शांती मोर्चा असणार आहे... आपण कुर्द स्वतंत्रता आघाडी २ च्या वेशात, हाय इंटेन्सिटी बॉम्ब टाकणार आहोत... माध्यमांना वेड लागेल. कुर्दाना, तुकांच्या विरोधात बिझी ठेवायचं म्हणजे त्यांची आपल्या समोरची आघाडी कमजोर होईल.
- तारेक : आपण कधी निघायचंय?
- झुहैर : तुम्ही, अंकारासाठी, उद्या निघायचं आहे. तिथे हैदी आहे. तो तुम्हाला मार्गदर्शन करेल.

- तारेक : आपल्याला नक्की यश मिळेल. इन्शाल्लाह!
- झुहैर : इन्शाल्लाह! आता आपण त्यांच्या जवळ युद्ध नेऊ!
- [झुहैर जातो.]
- [तारेकला इजाझची अस्वस्थता जाणवते. तो त्याला परत आणू पाहतो.]
- तारेक : या सन्मानासाठी खरंतर तुझे आभार मानले पाहिजेत. तू मला इथे आणलंस.
- इजाझ : [या जाणिवेनं इजाझ अजून खचतो] हो..हो ! मी आणलं.
- तारेक : तुझ्या आसपास जे काही चुकीचं घडत होतं, त्यावर तू प्रश्न विचारत होतास, आणि तुला कधी संशय ही नव्हता, की या प्रवासात मी तुझ्याबरोबर असेन .
- इजाझ : मी तुला इथे आणलं...हो...याचा अर्थ मला तुझ्यापेक्षा मोठं बक्षीस मिळणार आहे का?
- तारेक : [हसून] मी माझ्या उजव्या खांद्यावरच्या देवदूताला सांगेन की याचं फळ तुला मिळू देत.
- इजाझ : किंवा याचा अर्थ असाही आहे, की आपण ज्यांना मागे सोडून आलोय त्यांचे शिव्याशाप मलाच मिळतील.. तुझ्या हिश्याचे ही. आणि त्यांचे ही, ज्यांच्या जवळच्या माणसाचं आयुष्य आपण संपवलंय, आणि त्यांना आता, त्या उद्भस्त आयुष्याचे फक्त तुकडे जमा करावे लागताहेत.
- तारेक : अर्थात आपल्याला काही परिणाम भोगावे लागणार इजाझ. शेवटी आपण लढाई लढतोय.
- इजाझ : पण कुणाची? हि कोणाची लढाई आहे? जर हेच आपल्या घरी होत असतं..
- तारेक : पुरे, इजाझ . आपण घरी नाही आहोत. तुझी वायफळ बडबड परत सुरु करू नकोस. मला परत घरी जायचं नाहीये! तू हे प्रश्न विचारणं बंद केलं पाहिजेस. एक दिवस असा येईलच की जुहैरला इतक्या सहज फसवत येणार नाही.
- [तो झोपेची तयारी करतो.]
- चल आता, आपल्याला थोड्या विश्रांतीची गरज आहे. आपल्याला उद्या अंकाराला निघायचंय.

दृश्य १२

- [तारेकला स्वप्न पडतंय: तो बघतो की त्याचे आईवडील उटून चालताहेत आणि वाळवंटातल्या वादळात सापडतात.]
- आलम : आपण खूप जवळ आलोय. तो इथंच कुठेतरी आहे.
- शिफा : नाही...आपणच त्याला दूर पाठवला.
- आलम : अजून थोडासाच. आता आस सोडू नकोस.

शिफा : मी हे अजून नाही करू शकत, आलम. तो गेलाय.
[ते वादळातून वाट काढण्यासाठी झगडतात. भिंतीवर तारेकची सावली दिसते.
आलमला दिसते. शिफाला नाही.]

आलम : तो बघ! तिथे आहे तो! तारेक ! तारेक!

शिफा : आलम तुला भास होताहेत !

आलम : तारेक, इथे...मी इथे आहे तारेक!
[प्रकाशाचा खेळ, ज्याने जमिनीवर एक काळा चौकोन दिसतो. काबा सारखा.]

शिफा : [आवंढा गिळून] या अल्लाह! आलम तुझ्या लक्षात येत नाहीये का की आपण कुठे
पोहोचलोय?
[ती त्या सावलीसमोर सजदा करते आणि जमिनीला डोकं टेकवते. आलम, गोधळून,
त्या काळ्या चौकोनाकडे आणि तारेककडे बघत राहतो.]

आलम : तो तुला का दिसत नाहीये. तो तिथे आहे...

शिफा : आलम तुम्ही मृगजळाच्या मागे धावता आहात!

आलम : नाही! मला तो दिसतोय!
[शिफाला सावलीत तारेक ऐवजी सैतानाची आकृती दिसू लागते.]

शिफा : [कुजबुजत] तो माझा मुलगा नाहीये.. तो सैतान आहे.. तो सैतान आहे...

आलम : तारेक, तूच आहेस ना?
[शिफा नमाज पढू लागते.]

शिफा : तो सैतान आहे. त्याला दगड मारा !
[शिफा त्या सैतानाच्या सावलीला दगड मारू लागते.]

आलम : तू माझ्या मुलाचा सत्यानाश केलास! तू सत्यानाश केलास !
[आलमही सैतानाच्या सावलीला दगड मारू लागतो.]

शिफा : सैतान! सैतान !!
[शिफा आणि आलम दोघेही दगड मारत राहतात. फातेहा वाचता वाचता शिफा
कोसळते. सैतानाच्या सावलीवर मारलेल्या दगडांनी तारेक जखमी होतो. ते तो
कोसळेपर्यंत दगड मारत राहतात. ३ वेळा तुतारीचा आवाज येतो. तारेक घाबरून
उठतो. तो हादरला आहे. पण तो शांत राहण्याचा प्रयत्न करतो.]

[शांती मोर्चा दरम्यानचा अंकारा सिटी स्क्वेअर पार्क. वातावरणात, उत्साही घोषणा आहेत. तारेक आणि इजाझा दोघंही तणावाखाली आहेत.]

तारेक : टाइम चेक .. ५.३० वाजलेत. आपल्याकडे २५ मिनिटे आहेत. लक्षात ठेव, बॉम्ब ट्रिगर करण्यासाठी आपल्याला २५० मीटरच्या त्रिज्येत राहीलं पाहिजे. त्यानंतर निसटायला आपल्याकडे २ मिनिटे असतील.

- इजाझः हो...पूर्व दरवाज्यातून.
- तारेक : उत्तर दरवाजा! आपण हे हजार वेळा पाठ केलंय.
- इजाझः हो बरोबर... उत्तर दरवाजा...
- तारेक : आपण उत्तर दरवाज्यातून बाहेरे पडू, मशीद ओलांडू. आपलं गोदाम, ४ गल्ल्या पाठीमागे आहे. आपली गाडी तिथे असेल आणि ती आपल्याला मरादीनला घेऊन जाईल, जिथे आपल्याला परत तळावर घेऊन जाण्यासाठी जुहैर आपली वाट बघत असेल.
- इजाझः [मोर्चेकच्यांकडे बघून] त्यांच्याकडे बघ... ते शांततेसाठी आंदोलन करताहेत. अजून, बंदुका, स्फोट, आणि मृतदेह नकोत म्हणून! तारेक, तुझ्या आसपास बघ. बरेच जण तर फक्त हा दिवस एन्जॉय करायाला आलेत.
- तारेक : आपण आपल्या उच्च उद्दिष्टाची आठवण ठेवली पाहिजे.
- इजाझः आणि ते काय आहे?
- तारेक : आपण सगळीकडच्या पिचलेल्या, दबलेल्या लोकांसाठी लढतोय...अल्लाहच्या पवित्र जमिनीसाठी.
- इजाझः तुझा खरंच यावर विश्वास आहे.
- तारेक : इजाझ, आपल्याला खरंच याच्यासाठी...
[तो बोलणं थांबवतो. तो एक लहान मुलीला पार्कमध्ये, तिच्या आईबरोबर, ठिकरी खेळताना बघतो, आणि त्यांच्याकडे बघत राहतो.]
- इजाझ : काय? काय झालंय?
- तारेक : ती मुलगी...ती... खेळतीये...ती मुलगी ठिक्रपाणी खेळतीये...
- इजाझ : ती फक्त तिच्या आईबरोबर खेळतीये.
- तारेक : ती तुला दिसतीये?
- इजाझ : अर्थात.. ती काय समोर आहे. मी तुला काहीतरी महत्त्वाचं विचारतोय. हा एकच मार्ग आपल्यासमोर आहे, यावर तुझा विश्वास आहे?
- तारेक : इजाझ, आपल्याकडे स्फोट करायला काही मिनिट आहेत...आणि तुला वाटलं, जर माझा विश्वास नसता...[परत बोलणं थांबवतो. आता वळून बघतो, आणि बघत राहतो.]
- तारेक : तिकडे एक माणूस आहे... नमाज पढतोय.. तुला दिसतोय तो?
- इजाझ : तारेक, मला का दिसणार नाही? मला आधी उत्तर दे...
- [तारेक मुलीकडे आणि नमाजी माणसाकडे आलटून पालटून बघत राहतो....हळू हळू, अर्थ लक्षात घेत]

- तारेक : हा फक्त योगायोग आहे..हो..फक्त एक योगायोग.
- इजाझः काय पुटपुटतोयेस?
- तारेक : मला वाटलं...काही नाही..हे महत्त्वाचं नाहीये. आता आपण हे केलंच पाहिजे.
- आपल्याकडे वेळ नाहीये.
- [इजाझला हातानी हलवतो]
- इजाझः मला नाही माहित, जर...
- तारेक : इजाझ, फक्त जा.. स्टिक टू द पूऱ्ण.
- [इजाझ त्याला थांबवण्याचा प्रयत्न करतो.]
- जर शफीच्या मौतीचं तुझ्यासाठी काही महत्त्व असेल ...तर हा पूऱ्ण आपण फक्ते केलाच पाहिजे...कदाचित तुला आता दिसत नसेलपण सगळं ठीक होईल. तू बघशील.
- [शफीच्या उल्लेखानी इजाझ अजून शांत होतो.]
- अल्लाह तुझ्याबरोबर आहे भाई. [तारेकला मिठी मारतो] लक्षात ठेव, लगेच निघायचंय.
- पळू नकोस. फक्त चालत राहा. मी उत्तर दरवाज्याजवळ तुला भेटेन.
- इजाझ : इन्शाल्लाह
- [इजाझ जातो.]
- [तारेक अजूनही त्या खेळणाऱ्या मुलाकडे आणि नमाजी माणसाकडे बघतोय. तो त्याचा फोन बाहेर काढतो आणि आलमला फोन करतो.]
- आलमः हॅलो?
- तारेक : मला माहितीये तुम्ही काय करायचा प्रयत्न करताय. तुम्हाला काय वाटतं मला कळत नाही...
- आलम : तारेक? मला वाटलं तू परत कधी कॉल करणार नाहीस... मी त्यादिवशी तुझ्याशी बोललो नाही...मला माफ कर...मला बोलायचं होत...पण काय बोलावं हे कळत नव्हतं ...आणि तुझी अम्मी...
- तारेक : त्या सगळ्याबद्दल बोलणं थांबवा!
- आलम : तारेक, तू बरा आहेस ना? जर तुला तिथे राहायचं नसेल, तर तू सोडून दे... तुला माहितीये...मी सगळं ठीक करेन..फक्त तिथून निघ...
- तारेक : तुम्ही परत तेच करताय ...कायम मला सांगत राहा, की मी काय केलं पाहिजे! अबू, तुम्हाला कळतंय मी काय करू शकतो? मी फरक घडवून आणू शकतो! एक द्विग्र दाबून, मी ठरवू शकतो...

- आलम : तारेक! तू काय बोलतो आहेस? प्लीज नको, थांब. एकदा विचार कर तू काय करतोयस.
- तारेक : नाही. लक्षात ठेवा. मी मजबूत आहे... मी तुमच्या युक्त्यांना फसणार नाही.
- आलम : तारेक...मी तुला कसं समजावून सांगू?
- तारेक : तुम्ही मला समजावून सांगणार आहेत?
- आलम : तुझी अम्मी बरोबर म्हणत होती की तू कधीही परत येणार नाहीस. तू आता इथला नाहीयेस. तुला काय करायचंय ते कर...तुझा ज्यावर विश्वास आहे, त्यासाठी जीव दे किंवा घे...आता मला फरक पडत नाही. तू माझ्या तारेक असूच शकत नाहीस.
- तारेक, बरस्य ! मला गोंधळवून टाकण्याचा प्रयत्न करू नका. मला माझ्यां सत्य माहितीये...कुणीही नसेल तरी मी त्यासाठी उभा राहीन.
- [तारेक गडबडीत फोन ठेवतो. इजाझ त्याच्याकडे धावत येतो.]
- इजाझ : तारेक ! नाही !
- तारेक : इजाझ... उत्तर दरवाजा त्या बाजूला आहे!
- इजाझ : आता त्याची गरज नाहीये.
- तारेक : [त्याला थांबवत] आता कशाची गरज नाहीये?
- इजाझ: तारेक, मी ट्रिगर दाबलाच नाही... माझ्या लक्षात आलंय.
- तारेक : काय?
- इजाझ : तारेक, मी सगळंच चुकीच्या नजरेनी पाहत होतो...मी चुकलो..अगदी सुरुवातीपासून...
- तारेक : तुला काय म्हणायचंय?
- इजाझ : अल्हाह मला हे का करायला सांगेल? माझ्याबरोबर जे झालं, त्यातून जगण्याची ताकद त्यानीच मला दिली आहे...
- तारेक : इजाझ, आपल्याकडे एक पुऱ्युन आहे. प्लीज त्याला चिकटून राहा!
- इजाझ : आपण हे थांबवू शकतो...आपण सुटू शकतो...तारेक, आपण हे करू शकतो.
- तारेक : नाही ! मला हे करायचंय...मी हे निवडलंय... मी परत जाऊ शकत नाही...[तो ट्रिगर दाबणार आहे. इजाझ त्याला थांबवण्यासाठी धावतो. ते लोकांचं लक्ष न वेधता खेचाखेची करतात.]
- इजाझ : नाही नाही.. तारेक...तू असं करू शकत नाही. हे चुकीचं आहे... मी तुला कसं समजावू?
- तारेक : तू घाबरट आहेस... तू हे सगळं बिघडवून टाकतोयस!
- [इजाझला बाजूला सरकवून पाठायचा प्रयत्न करतो. इजाझ विरोध करतो, आणि तारेकला खाली पाडतो.]

इजाझः : नाही ! ही चूक मला इथेच संपवली पाहिजे... मी तुला इथे माझ्याबरोबर खेचून आणायलाच नको होतं. मलाच हे संपवलं पाहिजे...
 [इजाझने तारेकला खाली अडवून धरलाय]

तारेकः इजाझ, मला जाऊ दे!

इजाझः जर आपणच मेलो, तर हे इथेच संपून जाईल...ही जी पापं आपण केली आहेत... ती इथेच संपतील!

तारेकः इजाझ, नको! सोड, सोड!

तारेकः थांब! अल्लाहुअकबर!

[तारेक इजाझला बाजूला सारतो आणि ट्रिगर दाबतो.]

इजाझः नाही तारेक! बॉम्ब! तिथे बॉम्ब आहे! पळ !
 [लोक ओरडतात आणि पळतात. स्फोट. आपल्याला गोंगाट ऐकू येतो:लोकांचे पळणे, किंचाळणे, लहान मुलांचे रडणे, पोलीस सायरन ... तीन वेळा तुतारी वाजते.]

दृश्य १४

[तारेक काब्यात अडकलाय. तो आतून बुराकशी बोलतो.]

तारेकः बुराक ! मी तुतारीचा आवाज ऐकला !

बुराकः तीनदा?

तारेकः हो !

बुराकः आह ... इसराफील या देवदूतचा इशारा आहे की आज ईश्वरी निवाढ्याचा दिवस आहे.

तारेकः मला भीती वाटतीये. माझा निर्णय बरोबर होता की नाही कोण जाणे.

बुराकः ते मी नाही सांगू शकत. निर्णय कायम तुझाच होता...तुझ्या आतमध्येच शक्ती असतात... एक तुला मार्ग दाखवते, एक तुला आंधळं करते.

तारेकः मला भीती वाटत होती.

बुराकः हो, हा निर्णय घेणं अवघड होतं!

तारेकः मला त्या शाश्वत आगीची भीती वाटते.

बुराकः आह.. भीती तर भल्या भल्यांनाही वाटते.

तारेकः तू इतरांनाही पहिलेयेस ..तू त्याचे निर्णय ही पाहिलेत. शेवटपर्यंत आल्यावर त्यांनाही संशयाने घेरून टाकलं होत का?

बुराकः आह ...विश्वास आणि संशय ही भावंडंच नाहीत का मित्रा.

तारेकः बुराक, तू मदत करत नाहीयेस. मी जर त्याच्या शब्दावर प्रश्न केला, तर मी त्याच्या

सामर्थ्यावरच प्रश्न करत नाही का? जर मी कुठल्या शब्दावर विश्वस ठेवून जगायचं, हे ठरवत असेन, तर मी माझा विश्वास सोयीचा करत नाहीये का?

बुराक : जर तू प्रश्न विचारत असशील तरी काय?? त्याच्या संदेशाच्या अर्थावर तुझा विश्वास पक्का असेल तर तू, त्याच्या शब्दावर प्रश्न विचारूच शकतोस. कळलं ?

तारेक : इथे पोहोचण्यासाठी मी खूप काही गमावलंय.

बुराक : विश्वासासाठी केलेला आतला प्रवास कधीच सोपा नसतो मित्रा.

तारेक : त्यांनी हे इतकं अवघड का केलंय ?

बुराक : आता तू त्याला विचार ना. तुझा प्रवास अजून संपला नाहीये.

तारेक : व जाआत सकवतुल मावती बिल्हक :ज्ञालिका म कुंता मिन्हु ताहीद.
मृत्यूची गुंगी, माझ्यासमोर सत्य प्रकाशित करो.

[पडदा]

मूळ अरबी शब्दांचे अर्थ

अल्लाह

अरबी भाषेत 'देव'. इस्लामपूर्व अरब प्रदेशात वापरला जाई. त्यामुळे पश्चिम आशियातल्या विविध धर्मश्रद्धा मानणारे अरबी लोक याचा वापर करतात.

इन्स्याल्लाह

देव जरूर करेल. या अर्थी अरबी बोलणाऱ्या सर्व पंथांमध्ये वापरात येतो.

माशाल्लाह

देवाचीच इच्छा होती! आनंद, स्तुती, कृतज्ञता दर्शवण्यासाठी

अलाहमदुलिल्लाह

देवाच्याच कृपेने झाले! सर्व प्रकारच्या स्थितीत आभार प्रकट करण्यासाठी वापरले जाते.

नबी, रसूल, रसूलअल्लाह

नबी: पैगंबर, रसूल: प्रेषित, रसूलअल्लाह: देवाचा प्रेषित मोहम्मद पैगंबरांना उद्देशून म्हणले जाते. इस्लाम मध्ये अनेक प्रेषित येऊन गेले असले, तरी मोहम्मद पैगंबर हे देवाचे प्रेषित मानले जातात, कारण कुराण शरीफ हा ग्रंथ त्यांच्या तर्फे पाठवण्यात आला होता.

सल्लालाहू अलैहि वसल्लम

peace be upon him. मोहोम्मद पैगंबराचे नाव घेतल्यानंतर लगेचच उच्चारला जाणारे शब्द.

सुरह

अध्याय किंवा प्रकरण. कुराणातील प्रकारानं सुराह म्हणतात. सुरह मध्यल्या प्रत्येक काब्याला आयत असे म्हणतात.

ईशा

रात्रीची, दिवसातली पाचवी नमाज

मगरीब

सूर्यास्तानंतरची, दिवसातली चौथी नमाज

असर

दुपारची, दिवसातली तिसरी नमाज

काबा

मक्क्यातील पवित्र स्थान

ओैध

एक अरबी तंतुवाद्य

फातेहा

कुराणातील पहिले प्रकरण

कुफ्र

पाखंड